

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

Prispevki k didaktiki zgodovine

LETNIK XXI

3 / 2023

DIDA
ODOVINE • D
ELEK ZA ZGO
DEPARTMENT
ISTORY • DID

*Letnik 21, številka 3
2023*

*Prispevki
k didaktiki zgodovine*

Vsi prispevki so avtorska dela in niso lektorirani.

ISSN: 1581-8721 (elek. verzija)

*Oddelek za zgodovino
Filozofske fakultete*

Kazalo

<i>Predgovor</i>	4
JASNA PINTER: POUK ZGODOVINE MALO DRUGAČE: SPOZNAJMO CELJANKO, POPOTNICO IN PISATELJICO ALMO KARLIN	6
MAJA RAMUŠ IN ANA VALIČ: DOGODIVŠČINA ZA OSNOVNOŠOLCE V NOTRANJSKEM MUZEJU V POSTOJNI	12
LARA HANA MAČEK: MUZEJSKI VODIČ ZA EN DAN – UČNA URA V MUZEJU SLOVENSКИH FILMSКИH IGRALCEV	22
URŠA DEŽMAN: RADOVLJICA – UJETA V ČASU Raziskovanje mestnega jedra s pomočjo starih fotografij	32
DOMEN SAKSIDA IN DAVID TOMAŽIN: ZGODOVINSKA POT PO KLJUČNIH LJUBLJANSКИH ZNAMENITOSTIH PREDMARČNE DOBE	48
HANA MUNIH IN KATJA ROZMAN: ŽIVLJENJE NA KOLIH: UČNA URA V MESTNEM MUZEJU LJUBLJANA	57
LUCIJA LEBAR, SARA MAROLT: SPOZNAVANJE OSAMOSVOJITVE SLOVENIJE V PARKU VOJAŠKE ZGODOVINE PIVKA	67
KATARINA KODRIČ: UČNA URA V ARHIVU: NOVA PREVOZNA SREDSTVA NA ZAČETKU 20. STOLETJA V ŠKOFJI LOKI	76
<i>Avtorji prispevkov</i>	88

Predgovor

Na oddelku za zgodovino Filozofske fakultete so študentje in študentke 2. letnika magistrskega pedagoškega (eno in dvopredmetnega) študijskega programa zgodovine v študijskem letu 2022/23 napisali didaktične članke, ki se nanašajo na izvenšolski pouk zgodovine.

Njihov rezultat je objavljen v tretji številki XXI. letnika publikacije Prispjevki k didaktiki zgodovine.

Svoje izkušnje pri pisanju člankov bodo lahko kot bodoči učitelji zgodovine koristno uporabili pri pedagoškem delu.

Urednica: Danijela Trškan

IZVENŠOLSKI POUK ZGODOVINE

JASNA PINTER: POUK ZGODOVINE MALO DRUGAČE: SPOZNAJMO CELJANKO, POPOTNICO IN PISATELJICO ALMO KARLIN

Uvod

Lokalna zgodovina zavzema pomemben del učnega načrta za zgodovino v osnovni šoli. Ključni del lokalne zgodovine so pomembne osebnosti nekega lokalnega okolja.

Namen pričujočega članka je predstaviti učno uro, ki jo lahko učitelji izpeljejo v Pokrajinskem muzeju Celje. V tej učni uri učenci 7. razreda (oz. drugih razredov, ob primerni prilagoditvi) na zanimiv in aktiven način spoznajo Celjanko, popotnico in pisateljico Almo Karlin. Učna ura je zasnovana tako, da si učenci razstavo ogledujejo precej samostojno, ob tem pa rešujejo učno-delovni list, ki jim pomaga, da so pri ogledovanju razstave bolj pozorni in da si zagotovo zapomnijo nekatere artefakte.

Kdo je Alma Karlin in zakaj naj bi jo učenci spoznali?

Alma Karlin se je rodila leta 1889 in ime Alma (duša) dobila, ker je bila krhka in bolehná dojenčica. Oče ji je dal še drugo ime, Maximiliana, verjetno po svetniku Maksimilijanu Celjskem. Kot otrok je bila zelo plaha, zaprta in tiha deklica,¹ kar se morda na prvi pogled zdi malo nenavadno, če pomislimo, kakšno življenjsko pot je ubrala kasneje. Alme Karlin se namreč spominjamo kot ene največjih svetovnih popotnic vseh časov. Bila je ženska, ki je v prelomu iz 19. v 20. stoletja prestopala meje – meje dežel, držav, celin, kultur, nacionalnosti, duhovnih svetov ... in meje časa. Bila je pisateljica, poliglotka, svetovljanka. Med letoma 1920 in 1928 je obkrožila svet in svoja doživetja in razmišljanja o krajih, ljudeh in dogodkih na svoji poti popisala v svojih romanih, črticah, novelah, poljudnoznanstvenih člankih in predavanjih.² Kot smo omenili v uvodu, naj bi se pri pouku zgodovine učenci seznanili tudi z nekaterimi pomembnimi zgodovinskimi osebnostmi njihovega lokalnega okolja, in Almo Karlin lahko, ko gre za mesto Celje in širšo regijo, vsekakor štejemo mednje.

¹ Jerneja Jezernik, *Alma M. Karlin: državljanka sveta: življenje in delo Alme Maximiliane Karlin (1889-1950)* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009), 8.

² Marija Počivalšek in Muzej Novejše Zgodovine, ur., *Almine meje in margine* (Celje: MNZC, 2009), 4.

Učna ura o Almi Karlin v Pokrajinskem muzeju Celje

Z učenci obiščemo razstavo o življenju in potovanjih Alme Karlin v Pokrajinskem muzeju Celje. Na obisk muzeja jih predčasno seveda ustrezno pripravimo – razložimo jim osnovne informacije v zvezi z muzejem in bontonom v muzeju. Na zadnji učni uri pred obiskom muzeja jim lahko za večjo motivacijo povemo, da bomo prihodnjič obiskali zelo zanimivo razstavo o pomembni in za tisti čas izredno pogumni Celjanki, ki je živela življenje polno dogodivščin, s katerih je prinesla domov veliko nenavadnih in slikovitih predmetov, ki jih bodo lahko videli v muzeju. Tako se bodo učenci obiska muzeja že vnaprej veselili in bodo odprti za poučno izkušnjo.

Uvajanje (10 minut)

Našo učno uro začnemo v prvi sobi razstave, kjer je velik zemljevid Alminih potovanj. Učencem ob njem na kratko razložimo, da je bila Alma Karlin Celjanka in pisateljica, ki je na začetku 20. stoletja v osmih letih prepotovala svet in je ena največjih svetovnih popotnic in popotnikov vseh časov. Omenimo, da je govorila devet jezikov. Nato si ob učiteljevi razlagi njenih poti skupaj ogledamo zemljevid. Sledi skupni ogled dveh vitrin, v katerih sta njeni zbirki rastlin in živali.

Po tem uvodnem delu damo navodila za delo v nadaljevanju učne ure. Učencem povemo, da je na razstavi 5 majhnih sobic, v katerih bodo videli predmete, ki jih je Alma prinesla s potovanj po različnih kontinentih in državah. Zraven so tudi odlomki iz njenih dnevniških zapisov. Razložimo, da jih bomo razdelili v pet skupin in da bo vsaka začela z ogledom v eni sobici, na učiteljev znak pa se bodo skupine odpravile v naslednjo sobico. Razložimo še, da bodo imeli dve nalogi. Prva naloga je skupinska: vsak učenec dobi učno-delovni list, ki ga mora skupaj s sošolci iz svoje skupine reševati med ogledom in mu bo v pomoč pri bolj pozornem ogledu. Poleg tega pa ima vsak učenec nalogo, da si v vsaki sobi izbere najljubši eksponat in si zapomni, iz katere države ga je prinesla Alma. Po razlagi navodil učence razdelimo v skupine in začnejo z ogledom razstave v skupinah.

Glavni del (25 minut)

Sledi glavni del učne ure, ki vsebuje pet vsebinskih poudarkov, ki ustrezajo vsebinam petih sobic razstave. Prva sobica (in vsebinski poudarek) se nanaša na potovanja Alme Karlin v

Korejo, Kitajsko in Tajvan, druga sobica na njena potovanja v Indijo, tretja sobica na potovanja v Južno Ameriko, četrta sobica ima razstavljenе eksponate iz Severne Amerike, v peti sobici pa izvemo o Alminih potovanjih v Afriko. Učenci si torej po skupinah ogledujejo razstavo – berejo dnevniške zapise Alme Karlin, si ogledajo eksponate, skupinsko rešujejo učno-delovni list in si izbirajo in zapomnijo najljubše eksponate v vsaki sobici. Vsaka skupina je v vsaki sobici pet minut, nato se na učiteljev znak odpravijo v naslednjo sobico.

Vloga učiteljev v tem delu učne ure je v tem, da spremljamo delo vseh skupin, hudimo od ene skupine do druge, kaj razložimo, vprašamo in po potrebi usmerimo pozornost in razmišljanje učencev. Pozorni smo na to, da skupine sproti natančno rešujejo učno-delovne liste in da učenci ohranjajo pozornost na razstavo in ne zaidejo s svojimi pogovori preveč stran od njene vsebine.

Zaključni del (10 minut)

Ko si skupine ogledajo vseh pet sobic, gremo vsi skupaj v zadnjo večjo sobo. V njej si ogledamo pisalni stroj, s katerim je Alma Karlin pisala svoje knjige. Nato skupaj pregledamo njihove učne delovne liste in ob tem ponovimo, kaj smo videli in se naučili v tej učni uri.

Učence nato povabimo, da vsak predstavi svoj najljubši eksponat te razstave – pove, kateri je, iz katere države, kaj je še zvedel o njem in zakaj mu je bil všeč. Učno uro zaključimo s preprostim vprašanjem »Kdo je torej bila Alma Karlin?«, učenci pa naj bi odgovorili z nekaj dejstvi – »svetovna popotnica, pisateljica, poliglotka, Celjanka ...«. Seveda pa smo veseli, če dodajo tudi kakšne svoje asociacije in misli. Povabimo jih lahko tudi, da izrazijo morebitna vprašanja, ki so se jim porodila ob razstavi in nato skupaj premislimo, kje in kako bi lahko našli odgovore na njih.

Učno-delovni list

Ob ogledu razstave učenci skupaj v skupinah rešujejo učno-delovni list (na sliki). Rešitve nalog so zapisane v opombah.³

Spoznajmo Almo Karlin
(obisk razstave v Pokrajinskem muzeju Celje)
Učno-delovni list

1. Kaj vse je bila Alma Karlin? Skupaj s svojo skupino sošolcev dopolni besede.

C _ _ _ _ _ A
S _ _ _ _ _ P _ _ _ _ _
P _ _ _ _ _ G _ _ _ _ _
P _ _ _ _ _ T _ _ _ _ _

2. S pomočjo zemljevida po vrsti razvrsti kontinente, ki jih je obiskala Alma. Številke zapiši na črtico pred ime kontinenta. 1 pomeni kontinent, s katerim je Alma začela potovanje, 6 pa zadnji kontinent, ki ga je obiskala.

- _ Afrika
- _ Severna Amerika
- _ Avstralija
- _ Azija
- _ Južna Amerika
- _ Evropa

Slika 1

3. Naštej vsaj tri različne vrste oblačil ali pokrival, ki jih je Alma prinesla s svojih potovanj in zraven pripriži, iz katerega dela sveta jih je prinesla.

4. Oglej si vitrino, v kateri so zbrani Almini spominki s Kitajske. Iz spodnjih črk sestavi ime enega od njih:
Č A H J A & L P Iskani spominek je: _____

5. Odgovori na vprašanja, ki se nanašajo na sliko.
Kaj je na sliki?

Zakaj je bil ta predmet Almi pomemben?

Kako mu je ime? (3)

Slika 2

6. Kateri je tvoj najljubši artefakt razstave o Almi Karlin? Zakaj ti je všeč?

Viri:
Alma M. Karlin Poti. [Alma M. Karlin Poti - Pokrajinski muzej Celje \(pokmuz-ce.si\)](http://Alma.M.Karlin.Poti-Pokrajinski.muzej.Celje.pokmuz-ce.si). Zadnji dostop: 13. januar 2023.
Pokrajinski muzej Celje PMC. Razstava ALMA M. KARLIN POTI (Pokrajinski muzej Celje). [YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=8KaAVimf4E) video, <https://www.youtube.com/watch?v=8KaAVimf4E>. Zadnji dostop: 14. januar 2023.
Slika 1:
Popotniško združenje Slovenije (spletna stran). <https://www.youth-hostel.si/si/globetrotter/julij-avgust-2020/alma-maksimilijana-karlin>. Zadnji dostop: 12. januar 2023.
Slika 2:
Alma M. Karlin. [youwey and Literary](https://www.facebook.com/youweyandliterary) (stran na Facebooku). [Pagehttp://www.facebook.com/photo/?fbid=373586091186375&set=pcb.37358477853173](https://www.facebook.com/photo/?fbid=373586091186375&set=pcb.37358477853173). Datum dostopa: 13. januar 2023

In po ogledu razstave?

Po ogledu razstave se lahko z učenci sprehodimo še do Krekovega trga v Celju, kjer je kip Alme Karlin v naravni velikosti. To bo za učence zanimivo, ker je bila Alma precej majhne rasti in tako si jo bodo še boljše zapomnili. Učno uro lahko seveda nadgradimo tudi z obiskom Osrednje knjižnice Celje, ki je v neposredni bližini muzeja in hrani mnogo dobre literature od in v zvezi z Almo Karlin, ki ponuja odlično izhodišče za nadaljnje spoznavanje te zanimive osebnosti.

³ 1. naloga: Celjanka, Svetovna popotnica, Poliglotka, Pisateljica.

2. naloga: 6, 3, 5, 4, 2, 1.

3. naloga: npr.: Kimono – Japonska, indijanska perjanica – Peru, moški klobuk – Severna Amerika.

4. naloga: Pahljača

5. naloga: Pisalni stroj. Alma je z njim pisala svoje knjige. Erika.

Zaključek

Alma je nekoč zapisala: »Vsak človek, ki nam prekriža pot, je naš učitelj, ki nevede ali vede oblikuje naš značaj, tako da lahko svojo dušo primerjamo s potnim listom, v katerem je vsak, ki je kakorkoli posegel v našo usodo, zapustil svoj vizum ali žig. Naj bo močan ali slaboten, nikoli se popolnoma ne zabriše.«⁴ Alma Karlin je bila oseba, za katero si lahko želimo, da jo naši učenci »srečajo« in postane ena njihovih učiteljic za življenje. Naj bo učiteljem tudi razstava v Pokrajinskem muzeju Celje in učna ura, ki smo jo opisali v tem članku, pomoč pri tem, da svojim učencem omogočijo to srečanje. Tako bodo le-ti dobili priložnost, da se učijo o tujih deželah in kulturah, razvijajo pozitiven odnos do kulturne dediščine ter se navdihujejo ob pogumni, samosvoji in radovedni ženski, ki se ni bala novih izzivov in se je z velikim zanimanjem nenehno učila in širila svoje znanje, ob tem pa razvijala kritičen odnos do družbe in sveta okoli sebe. To pa je nenazadnje eden pomembnih vzgojnih ciljev, ki si jih želimo dosegati pri pouku zgodovine.

Viri in literatura

Alma M. Karlin, Journey and Literary (stran na Facebooku).
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=373586091186375&set=pcb.373584777853173>.
Zadnji dostop: 13. januar 2023.

Jezernik, Jerneja. *Alma M. Karlin: državljanka sveta: življenje in delo Alme Maximiliane Karlin (1889-1950)*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009.

Jezernik, Jerneja. *Nisem le napol človek: Alma M. Karlin in njeni moški*. Zbirka Sanje. Ljubljana: Sanje, 2016.

Počivavšek, Marija, in Muzej Novejše Zgodovine, ur. *Almine meje in margine*. Celje: MNZC, 2009.

Pokrajinski muzej Celje. Alma M. Karlin Poti. <https://www.pokmuz-ce.si/sl/razstave/stalne-razstave/alma-m-karlin-poti/>. Zadnji dostop: 13. januar 2023.

Pokrajinski muzej Celje PMC. Razstava ALMA M. KARLIN POTI (Pokrajinski muzej Celje). Youtube video, <https://www.youtube.com/watch?v=tKaAVjImf4E>. Zadnji dostop: 14. januar 2023.

⁴ Jerneja Jezernik, *Nisem le napol človek: Alma M. Karlin in njeni moški* (Zbirka Sanje. Ljubljana: Sanje, 2016), 5.

Popotniško združenje Slovenije. <https://www.youth-hostel.si/si/globetrotter/julij-avgust-2020/alma-maksimilijana-karlin>. Zadnji dostop: 12. januar 2023.

POVZETEK

Alma Karlin je ena najbolj zanimivih in znanih osebnosti, ki so iz preloma v devetnajsto v dvajseto stoletje živele v Celju. V članku je predstavljena izvedba učne ure v Pokrajinskem muzeju Celje, ki je primerna za 7. razred osnovne šole. Z učenci obiščemo razstavo o življenju in potovanjih Alme Karlin. Ob ogledu razstave v skupinah rešujejo tudi učno-delovne liste, s katerimi natančneje spoznajo nekatere eksponate na razstavi. Izberejo si tudi svoj najljubši eksponat, ki ga ob koncu ogleda razstave predstavijo sošolcem. Učno uro zaključimo z ogledom pisalnega stroja Alme Karlin in s pregledovanjem učnih listov. Obisk te atraktivne razstave v učencih spodbudi zanimanje in navdušenje za nadaljnje raziskovanje življenja Alme Karlin in drugih pomembnih osebnosti njihovega domačega kraja.

MAJA RAMUŠ IN ANA VALIČ: DOGODIVŠČINA ZA OSNOVNOŠOLCE V NOTRANJSKEM MUZEJU V POSTOJNI

1. UVOD

Učenje skozi igro dokazano izboljšuje dobro počutje in vključenost v učenje. Spodbuja razvoj spretnosti, neguje ustvarjalnost in tako pripravlja učence na uspeh v 21. stoletju.⁵ Igrive učne izkušnje so zelo učinkovit mehanizem za celostni razvoj učencev. Usvajanje ključnih vsebin in dejstev je pomembno za šolo in življenje, vendar učenci potrebujejo tudi globoko, konceptualno razumevanje. Le to jim omogoča povezovanje konceptov in spretnosti, uporabo znanja v različnih situacijah in spodbujanje novih idej.⁶ Obisk muzeja je eden od načinov, kako igro vpeljati v pouk zgodovine. Članek obravnava pomen igre pri pouku zgodovine in način njene vpeljave v interaktivno organizacijo učne ure v muzeju. Sledi konkretna izvedba učne ure v Notranjskem muzeju po redni razstavi z naslovom *KRAS*, »Muzej krasa«, kjer bi učenci na zanimiv način spoznali bogastvo in raznolikost slovenske kraške pokrajine.

2. POMEN IGRE PRI POUKU ZGODOVINE

Učitelj o učenju ne sme razmišljati strogo akademsko, ampak mora s pomočjo didaktičnih iger celostno spodbujati razvoj veščin in spretnosti pri učencih; fizično, socialno, čustveno in ustvarjalno.⁷ Kaj beseda igra pravzaprav pomeni, je zelo kompleksno vprašanje, ki so ga skozi zgodovino secirali različni avtorji. Kljub raznim interpretacijam pa se vsi strinjajo, da je nekaj kar otroka motivira in je nanjo čustveno navezan.⁸ To pomeni, da si učenec bolj zapomni izkušnje, ki so nenavadne ali čustveno intenzivne. Zato so didaktične igre obvezen pripomoček vsakega učitelja in pomembna pomoč za zmanjšanje padca pozornosti pri učencih med poukom.⁹ Omahen v svojem članku pravi, da je didaktična igra "kakršna koli igra, prirejena za potrebe pouka (oz. izobraževanja), zasnovana skladno z učnim načrtom, z učnimi cilji ter jasno določenimi pravili, ki zagotavljajo izpolnitev vzgojno-izobraževalnih ciljev."¹⁰ Vključuje pa razne besedne igre, vizualne igre, sestavljanke, miselno zahtevnejše igre, ustvarjalne igre in igre

⁵ Learning through play. VVOB: Belgium, 2018. Str. 2.

⁶ Zosh, J. M., Hopkins E. J., Jensen H., Liu C., Neale D., Hirsh-Pasek K., Solis S. L., Whitebread D. *Learning through play: a review of the evidence*. The LEGO Foundation: Danska, 2017. Str. 10.

⁷ Prav tam, 8.

⁸ Omahen R. "Uporaba didaktičnih iger pri pouku zgodovine v osnovni šoli." *Zgodovina v šoli*, letnik 21, številka ¾, str. 32.

⁹ Prav tam, 33.

¹⁰ Prav tam, 32.

z gibanjem.¹¹ Zanimivo je, da naj bi po raziskavi tak način pouka imel izjemno pozitiven vpliv na podpovprečne in povprečne učence.¹² Prav tako je tudi telesna aktivnost eden izmed dejavnikov, ki izboljšuje spomin.¹³ Pri učenju se ne sme zanemarjati niti pomena različnih čutil (voh, tip, okus, vid, sluh), kar pa poraja pomembnost razmerja razumeti - izkusiti in s tem izkustvenega učenja.¹⁴ Le to je neločljivo povezano z doživetjem in muzej nudi idealno okolje za njegovo izvedbo.¹⁵

3. ORGANIZACIJA UČNE URE V MUZEJU

Noben muzej ni isti, temveč ima vsak svoj način razporeditve ter svoj tip avtentičnih nalog in eksponatov. Ta raznovrstnost je idealna za dopolnitev pedagoškega procesa pri pouku zgodovine. Učenci lahko z zanimivim muzejskim delom in celo z opazovanjem pokrajine na učno tematiko pogledajo skozi drugačen zorni kot, zaradi česar so bolj motivirani in si informacije zapomnijo bolje. Učitelji imajo pri organizaciji in določanju terenskega dela popolnoma proste roke. Izvedba dela običajno poteka v več fazah tako z učiteljevo kot z učenčevo pripravo. Priprava učitelja zaobjame okvirni načrt in pripravo, ki temelji na preučitvi pokrajine, zbiranju informacij o muzejski in turistični ponudbi kraja in vzpostavitvi stikov z ustanovami. Učitelj ne sme pozabiti na cilje učnega predmeta in na medpredmetno povezovanje ter prav tako na pripravo delovnega gradiva in učnih listov za učence. Priprava učencev, pa je sestavljena iz obravnave učne snovi ter iz seznanitvijo s potekom dela in njihovimi učnimi obveznostmi na terenu. Muzejsko delo je lahko predvideno kot ponovitev že obravnavane zgodovinske učne vsebine, poglobitev nekaterih vsebin ter spoznavanje in usvajanje novih znanj.¹⁶

4. OPIS UČNE URE V NOTRANJSKEM MUZEJU

Uvodni del (5 minut)

V 7. razredu osnovne šole obiščemo Notranjski muzej v Postojni, ki ima stalno razstavo o krasu, prazgodovini in zakladu iz Predjamskem gradu. Na zadnji učni uri pred obiskom muzeja učence

¹¹ Prav tam, 35.

¹² Prav tam, 34.

¹³ Prav tam, str. 33.

¹⁴ Hoogstraal H., Vels Hein A. *Kolbova učna teorija v muzeju*. Nizozemska zveza muzejev: Amsterdam, 2016. Str. 3.

¹⁵ Prav tam, 5.

¹⁶ Mihelčič N. "Razumeti zgodovino - muzejsko delo pri pouku zgodovine." *Zgodovina v šoli*, letnik 22, številka 1/2 (2013), str. 44.

seznanimo, kaj je namen obiska muzeja in kaj se bomo novega naučili, da pritegnemo njihovo pozornost. Na dan obiska muzeja se vsi učenci zberejo v recepciji muzeja, nato se jih pospremi do garderobe, kjer lahko pustijo nahrbtnike in jakne. Ponovimo pravila obnašanja v muzeju in razložimo, zakaj se ne smemo dotikati eksponatov, razen, če piše, da je dovoljeno, saj gre za zgodovinsko zelo pomembne predmete, ki so unikatni in imajo neprecenljivo vrednost. Ko so pripravljene, jim razdelimo učno-delovne liste, ki jih bodo sproti reševali. Učence razdelimo v dve skupini, saj se bosta lahko učitelj in muzejski kustos lažje posvetila manjši skupini učencev hkrati. Potem se skupini zamenjata. Učencem povemo, da bo učna ura trajala približno 60 minut.

Prvi vsebinski poudarek (15 minut)

Učenci si v prvem nadstropju muzeja ogledajo razstavo krasa in njegovih značilnosti. Hkrati rešujejo učno-delovne liste. Po razlagi dveh ključnih pojmov – Kras in kras, jim razložimo tudi pomen jam kot izjemne kulturne dediščine. Pojasnimo, da so obiskovalci včasih uporabljali za razsvetljevanje jam acetilenske karbidne luči in pogosto v jami odvrkli izrabljeno karbidno apno ter tako zapackali številne jame. Po razlagi lahko učenci splezajo v jamo in si v notranjosti posvetijo z lučko, kot to počnejo raziskovalci v jamah. Učenci se lahko zavijejo v reševalno folijo, ki jih ščiti pred podhladitvijo in lahko pa se dotaknejo tudi pravega kapnika. Pri prvem vsebinskem poudarku sta predvideni dve nalogi na učno-delovnem listu. Učitelj učencem pomaga, če imajo vprašanja.

Drugi vsebinski poudarek (15 minut)

Pri drugem poudarku bi govorili o pomembnosti jam za človeka, ki so jih po potrebi uporabljali kot prostor za bivanje, se v njih skrivali in zakopali vredno premoženje. Predstavimo jim živali, katerih okostja so našli v jamah na področju Notranjske in učenci si jih zapišejo na učno-delovni list (lisica, navadni jelen, volk...). V naslednji sobi je razstava o Betalovem spodmolu, ki velja za enega najpomembnejših arheoloških odkritij v Sloveniji. Učenci lahko v paru sestavijo okostje medveda, ki je sicer pomanjšana različica velikega medveda, s čimer poskrbimo za uporabo sistema zaznavnih tipov – VAKOG. Zaradi spoznavanja učne snovi prek ostalih čutil, je drugi vsebinski poudarek najdaljši. V nadaljevanju si ogledajo orožje oz. kamnita orodja, s katerimi si je jamski človek pomagal pri preživetju. Učenec opazuje poslikavo na steni, ki prikazuje neandertalca v jami in ugotavlja, ali so trditve na učno-delovnem listu pravilne ali nepravilne. Ker se eno izmed vprašanj navezuje na način prižiga ognja, učitelj učencem prikaže,

kako so včasih zakurili ogenj. Učitelj vzame kresilne kamne in jih podrgne med sabo, učenci povohajo kamne in povedo, po čem dišijo.

Tretji vsebinski poudarek (20 minut)

Pri tretjem vsebinskem poudarku učencem povemo, da bomo naredili preskok iz prazgodovine v 13. stoletje, saj si bomo ogledali razstavo o enem izmed največjih jamskih gradov na svetu - Predjamskem gradu in njegovem zakladu. Učenci si samostojno ogledajo razstavo o Predjamskem gradu in odgovorijo na vprašanja na učno-delovnem listu. Pri tem poudarku so predvidene tri naloge. Prva naloga se navezuje na zgodovinski vir, ki govori o gradu, druga pa na grajski način življenja in na zaklad, ki so ga odkrili v gradu (kupica, tri kupe, pokal s pokrovom, pokal, čaša z mlinčkom na veter, solnice in svečnika in srebrni predmeti posvetne rabe). Učitelj usmerja učence in sproti preverja rešitve nalog. Ko zaključijo z reševanjem lista, učitelj učence pospremi v pritličje muzeja, kjer se nahaja posebna soba s srednjeveškimi oblačili, ki jih je grajska gospoda nosila v srednjem veku. Tretji vsebinski poudarek je najdaljši, saj vsebuje tudi avtentično nalogo, v kateri morajo učenci napisati vabilo na grajsko pojedino. Navodila so napisana kot smernice pri pisanju in jim služijo kot pomoč. Učitelj predhodno opozori na pravilno obliko zapisa vabila (nagovor, kraj, datum, pozdrav). V primeru, da je število učencev neparno, lahko učitelj razdeli učence v manjše skupine.

Zaključek (5 minut)

Ob zaključku učne ure se vsi učenci zberejo v recepciji, kjer jih učitelj vpraša, kaj jim je bilo v muzeju najbolj všeč, kaj jim je bilo najbolj zanimivo in kaj novega so se naučili. Vprašamo, če imajo dodatna vprašanja. Če ni dovolj časa, se lahko bolj podroben pregled naredi v naslednji učni uri v šoli. Pri recepciji se lahko slikajo pred okostjem medveda. Nato gredo v garderobo po svoje stvari, učno-delovne liste pa si pospravijo v mape.

Notranjski muzej Postojna Učno-delovni list

I. del Krasni Kras

1. Odgovori na vprašanja.

a) Kakšna je razlika med pojmom Kras in kras?¹⁷

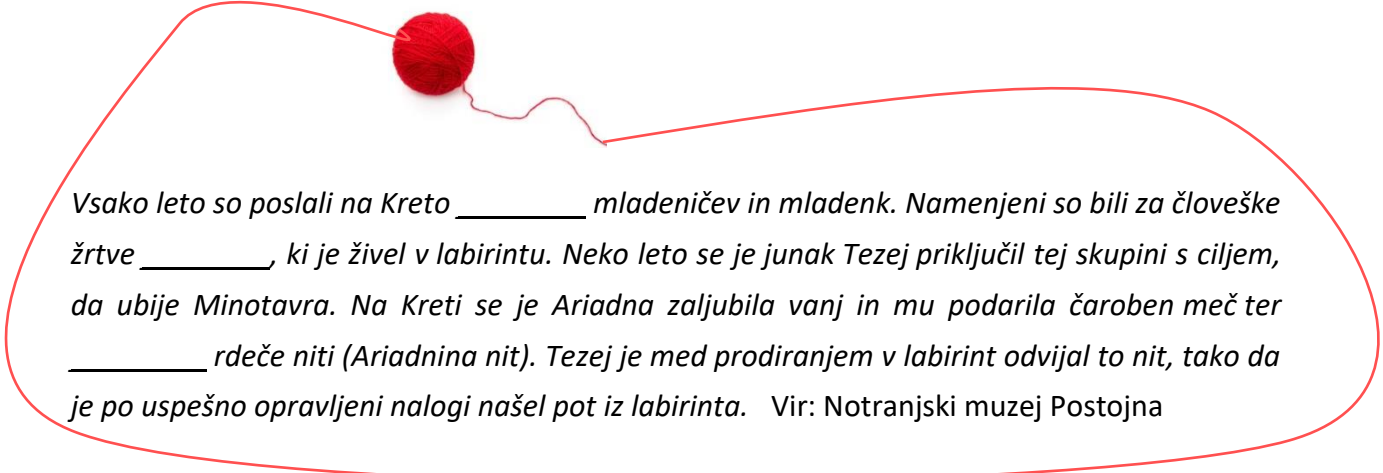
b) Katera kamnina prevladuje na Krasu?¹⁸

c) Kdo je izrekel besede: »Tu je nov svet, tu je paradiž!« in zakaj so pomembne?¹⁹

d) Kako se imenuje najbolj znana slovenska jama? ²⁰

e) Kako so včasih razsvetljevali jame in zakaj je bila neprimerna? Kakšno razsvetljavo jamarji uporabljajo danes?²¹

2. Dopolni povedi o grškem mitu o Ariadnini niti.²²

Vsako leto so poslali na Kreto _____ mladeničev in mladenk. Namenjeni so bili za človeške žrtve _____, ki je živel v labirintu. Neko leto se je junak Tezej priključil tej skupini s ciljem, da ubije Minotavra. Na Kreti se je Ariadna zaljubila vanj in mu podarila čaroben meč ter _____ rdeče niti (Ariadnina nit). Tezej je med prodiranjem v labirint odvijal to nit, tako da je po uspešno opravljeni nalogi našel pot iz labirinta. Vir: Notranjski muzej Postojna

¹⁷ Kras je slovenska planota, ki se razteza od Tržaškega zaliva do Divače, kras pa se navezuje na vsa območja s tipičnimi kraškimi pojavi.

¹⁸ Apnenec.

¹⁹ Luka Čeč.

²⁰ Postojnska jama.

²¹ Uporabljali so acetilenske karbidne svetilke in so kar v jami odvrgli izrabljeno karbidno apno. Danes svetijo z baterijami.

²² Sedem, Minotavru, klobčič.

Ali veš?

Danes Ariadnino nit uporabljajo jamski potapljači pri raziskovanju podvodnih jamskih rogov.

II. del**Kraljica podzemlja**

Vstopi v zatemnjeno sobo in si pod mikroskopom poglej, katere živali se nahajajo v jamah.

3. Poveži imena jamskih živali s sličicami.²³

Jamska kozica	Kapniška slepa postranica	Drobnovratnik	Veliki jamski šesterookec	Proteus Anguinus
---------------	---------------------------	---------------	---------------------------	------------------

Vstopi v razstavno sobo v drugem nadstropju in si oglej najdene kosti živali, ki so jih raziskovalci našli v jamah v Sloveniji.

4. Katere živali se poleg bizona še nahajajo v sobi? Naštej vsaj 4 živali.²⁴

²³ Jamska kozica, Veliki jamski šesterookec, Kapniška slepa postranica, Drobnovratnik, Proteus Anguinus.
Fotografija 1: <https://www.mojaobcina.si/dolenjske-toplice/novice/filmski-preboj-v-dihalnik-sice-ii-del.html> (Dostopno 21.12. 2022)

Fotografija 2: <https://www.zotks.si/sites/default/files/naloge/pola%2012%20drzavno%202016.pdf> (Dostopno 21.12. 2022)

Fotografija 3: <https://krizna-jama.si/posebnosti-krizne-jame/atylus-swammerdami/> (Dostopno 21.12. 2022)

Fotografija 4: <https://www.notranjski-park.si/narava/zivalski-svet/drobnovratnik> (Dostopno 21.12. 2022)

Fotografija 5: <https://portal-os.si/cloveska-ribica-je-doma-tudi-v-sticni/> (Dostopno 21.12. 2022)

²⁴ Jamska hijena, jamski lev, divja mačka volk, povodni konj, navadni jelen, jamski medved, tur.

Ali veš?

Na desni strani pri recepciji nahaja okostje medveda, ki so ga izkopali v Betalovem spodmolu. Si upaš približati medvedu?

Ogled nadaljuj v sobi, ki se nahaja levo od vitrine z okostji živali.

5. Oglej si poslikavo na zidu in obkroži ali je trditev pravilna ali napačna. Napačne popravi.²⁵

a) Oblečila neandertalcev so bila iz umetnih materialov.	P/N
b) Neandertalec si je pri lovu pomagal s sulicami.	P/N
c) Jame so bila pomembna zatočišča neandertalcev pred divjimi živalmi.	P/N
d) Ogenj so prižgali z vžigalnikom.	P/N

III. del
Predjamski zaklad

6. Preberi besedilo n odgovori na vprašanja.

»Skozi stoletja so se izoblikovale številne legende. Med takimi legendami je zgodba o "zadnjem roparskem vitezu na Kranjskem", Erazmu Predjamskem, gotovo ena najbolj znanih, saj najbrž med nami ni nikogar, ki ne bi poznal kakšne pikantnosti iz življenja znamenitega klativiteza. Najzaslužnejši za to je prav gotovo kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor, ki je v svoji Slavi vojvodine Kranjske zapisal famozno zgodbo o Erazmovem obleganju in smrti, v katero je poleg starejših predlog vpletel elemente iz ljudske tradicije ter vse skupaj začinil z njemu lastno duhovitostjo in že kar pretirano domišljijo.«

Zgodovina za vse (1998), leto V. Nared A. Erazem Predjamski – slovenski Robin Hood? Str. 5-16.

1. O čem govori besedilo?²⁶ _____
2. Ali je to primarni ali sekundarni pisni vir?²⁷ _____
3. Katere so glavne ideje?²⁸ _____

²⁵ a) N (oblečeni so bili v živalske kože (naravni m.)), b) P c) P d) N (z drgnjenjem kamnov).

²⁶ Besedilo govori o mitu o Erazmu Predjamskem.

²⁷ Je sekundarni vir.

²⁸ Janez V. V je zapisal mit o Erazmu P., v katero je vpletel številne elemente iz ljudske tradicije. Oblikovale so se številne zgodbe, ki temeljijo na domišljiji.

7. Ali veš, da je Predjamski grad več stoletij skrival resnično pravi zaklad? Naštej 3 vrste zlatih izdelkov.²⁹

8. Avtentična naloga

Na gradovih se je grajska gospoda tudi zabavala. Predstavljaš si, da si grajski gospod ali grajska gospa. V paru napišite vabilo na pogostitev, kjer vas bo zabaval dvorni norček, v popoldanskem času se bo odvijali viteški turnir. Pogumni vitezi bodo tekmovali v različnih igrah, kjer bodo pokazali svoje viteške spretnosti. Grajske dame pa bodo tekmovali v vezenju na tkanine.

Primer rešitve:

Predjama, 5. 8. 1445

Vabilo na grajsko pogostitev

Predraga Gospod in Gospa Baum,

vabljeni na grajsko pogostitev na Predjamski grad, ki se bo odvijala petega dne v mesecu avgustu. Poleg izvrstne hrane in pijače nas bo ob pojedini zabaval dvorni norček. V popoldanskem času sledi viteški turnir, kjer bodo vitezi razkazovali svoje spretnosti in pogum. Za gospe se bo odvijalo tekmovanje o vezenju na tkanine in nato razstava njihovih del. Zabave ne bo manjkalo. Želim si, da nas počastite s svojim obiskom. Zemljevid poti vam pošiljam poleg vabila.

Srčno vas pozdravljam

Erazem Predjamski

²⁹ Kupica, pokal s pokrovom, pokal, čaša z mlinčkom na veter, solnice in svečnika.

5. SKLEP

Članek izpostavlja pomembnost vključevanja didaktičnih iger in muzejskega dela v pedagoški proces pouka zgodovine na primeru izvedbe učne ure osnovnošolcev v Notranjskem muzeju. Preproste avtentične naloge in igre učence motivirajo, izzivajo, aktivirajo vsa čutila in s tem izboljšujejo spomin. Zgodovinska vsebina tako postane bolj atraktivna in dostopna. Muzej v Postojni je popoln primer aktivnega učenja, saj lahko, na primer, učenci v razstavi *KRAS*, »Muzej krasa« 'splezajo' sami v jamo z lučkami, se zavijejo v reševalno folijo, se dotaknejo pravega kapnika, zavohajo vonj pravih kresilnih kamnov in sestavijo medvedove kosti v pravilno obliko.

SEZNAM LITERATURE IN VIROV

- Hoogstraat H., Vels Hein A. *Kolbova učna teorija v muzeju*. Nizozemska zveza muzejev: Amsterdam, 2016.
- *Learning through play*. VVOB: Belgium, 2018.
- Omahen R. "Uporaba didaktičnih iger pri pouku zgodovine v osnovni šoli." *Zgodovina v šoli*, letnik 21, številka 3/4, str. 32-42.
- Mihelčič N. "Razumeti zgodovino - muzejsko delo pri pouku zgodovine." *Zgodovina v šoli*, letnik 22, številka 1/2 (2013), str. 43-49.
- Zosh J. M., Hopkins E. J., Jensen H., Liu C., Neale D., Hirsh-Pasek K., Solis S. L., Whitebread D. *Learning through play: a review of the evidence*. The LEGO Foundation: Danska, 2017.

Viri za slikovno gradivo na učno-delovnih listih

- Fotografija 1: Filmski preboj v dihalnik Šice II. del
<https://www.mojaobcina.si/dolenjske-toplice/novice/filmski-preboj-v-dihalnik-sice-ii-del.html> (Dostopno 21.12. 2022)
- Fotografija 2: Tekmovanje iz znanja biologije za srednje šole – 1. in 2. letnik (tekmovalna pola)
<https://www.zotks.si/sites/default/files/naloge/pola%2012%20drzavno%202016.pdf> (Dostopno 21.12. 2022)
- Fotografija 3: Velika slepa postranica <https://krizna-jama.si/posebnosti-krizne-jame/atylus-swammerdami/> (Dostopno 21.12. 2022)

- Fotografija 4: Drobnovratnik
<https://www.notranjski-park.si/narava/zivalski-svet/drobnovratnik> (Dostopno 21.12. 2022)
- Fotografija 5: Človeška ribica je doma tudi v stični
<https://portal-os.si/cloveska-ribica-je-doma-tudi-v-sticni/> (Dostopno 21.12. 2022)

POVZETEK

Didaktične igre in muzejsko delo so pomembno orodje vsakega učitelja. V članku je predstavljena izvedba učne ure v Notranjskem muzeju, ki je primerna za 7. razred osnovne šole. Učenci si ogledajo razstavo »*Muzej krasa*«, se seznanijo s podzemljskim svetom in se naučijo pomembnost kraških jam danes in v preteklosti. Razstava učencem aktivira različna čutila z aktivnim sodelovanjem, plezanjem, uporabljanjem pripomočkov, reševanjem učno-delovnega lista, vohanjem, poslušanjem... Na koncu se učenci sprehodijo še po razstavi o Predjamskem gradu in na zanimiv način spoznajo srednjeveški način življenja grajske gospode. Terensko delo ima pozitiven učinek na predstavo in spomin učencev. Pomembno je, da učitelji zgodovine izkoristijo dodatne aktivnosti, ki jih imajo na voljo in dopolnijo svoj pouk z različnim muzejskim delom, ki vsebuje različne didaktične igre.

LARA HANA MAČEK: MUZEJSKI VODIČ ZA EN DAN – UČNA URA V MUZEJU SLOVENSkih FILMSKIH IGRALCEV

1. UVOD

V tem didaktičnem članku je predstavljen koncept učne ure za katerega smo se odločili, ker dobro povezuje tri načine poučevanja, ki se mi zdijo zelo pomembni – to so izkustveno učenje ter vključevanje lokalne zgodovine in muzejev v poučevanje zgodovine. Kot bomo videli v teoretičnem delu članka, je lahko organizacija takšne učne ure za učitelja precej zahtevna, a ima za učence velik pomen, saj vsak izmed teh načinov poučevanja prinaša različne pozitivne učinke na učence. Pričujoča učna ura je načrtovana v Muzeju Slovenskih filmskih igralcev, kjer sta postavljeni dve stalni razstavi, skozi katere bodo učenci vodili svoje sošolce v vlogi muzejskih vodičev.

2. POMEN LOKALNE ZGODOVINE IN MUZEJEV PRI POUKU ZGODOVINE

Vključevanje muzejev v poučevanje zgodovine je pomembno zato, ker učenci na ta način pridejo v stik z materialnimi viri in v praksi vidijo kulturno dediščino, o kateri sicer le poslušajo. Učne ure v muzejih omogočajo, da se »teoretično znanje povezuje s praktičnim, muzej pa tudi povečuje zanimanje mladih za dogajanje v preteklosti«. ³⁰ Muzejske učne ure so pomembne tudi iz vidika angažiranja vseh čutov učencev oz. zajemanja čim večjega nabora učnih tipov, saj omogočajo »gledanje oz. opazovanje, dotikanje, vohanje in poslušanje«. ³¹ Poleg tega so učne ure v muzeju lahko zelo priročne za učitelje, saj se jih da prilagoditi širokemu naboru starostnih skupin. Seveda organizacija muzejske učne ure ni preprosta in se mora učitelj nanjo dobro pripraviti, prav tako, kot mora nanjo pripraviti tudi učence.

Kot zapiše Tanja Stergar, ³² le usvajanje znanja v muzejih ni dovolj, učenci morajo pridobiti odnos do kulturne dediščine in zmožnost vrednotenja le-te. Obiski muzejev so torej, tudi če se ne ujemajo popolnoma s pri pouku obravnavano snovjo, ključen del pouka zgodovine. Predvsem zato, ker je namen le-tega, da z »osnovnim zgodovinskim znanjem ustvarimo

³⁰ Trškan, D. (2005). Muzejske pedagoške dejavnosti in pouk zgodovine v Republiki Sloveniji. *Časopis za zgodovinarstvo in narodopisje*, letnik 74, št. 3–4, str. 454.

³¹ Prav tam, str. 456.

³² Stergar, T. (2003). Muzej in pouk zgodovine. *Zgodovina v šoli*, letnik 12, št. 3–4, str. 75.

pogoje za boljše, lažje razumevanje in poznavanje sveta, v katerem živimo, k čemur seveda pripomore tudi poznavanje preteklosti.«³³

Vključevanje lokalne zgodovine v poučevanje pa je pomembno zato, ker je za razumevanje sveta okoli sebe dobro, da najprej začnemo na lokalni ravni in spoznamo, kaj je botrovalo razvoju okolja, v kakršnem živimo danes, nato pa s tem zavedanjem širimo znanje še na bolj oddaljena območja. Učenci prek raziskovanja lokalne zgodovine dobijo občutek za večkulturno evropsko in svetovno okolje in se navajajo na aktivno vlogo v družbi ter pozitivno vrednotenje kulturne dediščine, posledično pa tudi lokalne zgodovine.³⁴

3. POMEN IZKUSTVENEGA UČENJA PRI POUKU ZGODOVINE

V pričujoči učni uri se izkustveno učenje uporablja v takšni obliki, da se učenci postavijo v vlogo podajalca znanja, torej muzejskega vodiča. Tako niso le v vlogi pasivnega prejemnika znanja, ampak samega soustvarjalca učne ure.

Izkustveno učenje namreč pri učencih povečuje željo po odkrivanju neznanega in posledično motivacijo za učenje.³⁵ Podpira tudi številne druge vidike učenja – omogoča na primer lažje povezovanje teorije s prakso, lažjo nadgradnjo obstoječega znanja, zaradi pridobivanja izkušenj je to tudi učinkovitejše in trajnejše, prav tako pa izkustveno učenje pri učencih tudi pomaga razvijati pozitivne lastnosti, kot so npr. »prilagajanje, empatija/občutljivost za druge, sodelovanje idr.«³⁶

³³ Prav tam.

³⁴ Trškan, D. (2008). Vloga lokalne zgodovine v osnovni in srednji šoli - KRATKO POROČILO. Dostopno: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-NMZYUYLK/?euapi=1&query=%27keywords%3dtr%c5%a1kan%2c+daniela%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25> (Dostop: 22. 12. 2022).

³⁵ Jontes, M. (2014). Učenje v naravi - priložnost in izziv za učiteljevo ustvarjalno delo z učenci. *Razredni pouk*, letnik 16, številka 1, str. 51-56, str. 51.

³⁶ Prav tam, str. 51-52.

4. OPIS POTEKA UČNE URE V MUZEJU

Učna ura je sestavljena za 9. razred osnovne šole, traja pa 60 minut. Poteka v Muzeju Slovenskih filmskih igralcev v Divači.

Uvodni del (5 minut):

V uvodnem delu muzejske učne ure, ki bi trajal 5 minut, bi se vsi učenci zbrali na dvorišču muzeja, ki ga sicer sestavljata dve glavni zgradbi. Učitelj bi tam podal navodila za delo, razložil koncept učne ure in razdelil učencem delovne liste. Poleg tega bi učitelj na tem mestu ponovil še pravila spoštljivega obnašanja v muzeju in učencem povedal, da je njihov čas v prvem delu osrednjega dela učne ure omejen na 25 minut. Po preteku tega časa se ponovno zberejo na izhodiščnem mestu in dobijo nadaljnja navodila za delo. Na koncu uvodnega dela učitelj razdeli učence na dve večji skupini in jim da navodilo, da se znotraj teh dveh skupin razdelijo na manjše skupine – najbolje v trojke, če se ne izide, lahko tudi v pare. Učitelj poudari, da si morata obe skupini zadnjih 10 minut prvega vsebinskega poudarka vzeti za to, da oblikujeta načrt vodenja po razstavi. Načrt naj si skupini »skicirata« na zadnjo stran delovnega lista, kjer imata prazno stran namenjeno temu. To bo pomagalo tudi tistim učencem, ki bodo prevzeli vlogo vodiča v muzeju. To, da si razdelijo vloge, je prepuščeno vsaki skupini – imeti morajo vodiče, načrtovalce vodenja in tiste, ki odgovarjajo na vprašanja poslušalcev – delitev nalog je vključena v 10 minut, ki jih imajo za pripravo na vodenje.

Prvi vsebinski poudarek (25 minut):

Za lažjo orientacijo bomo skupini, znotraj katerih se ustvarijo trojice in pari, poimenovali skupina A in skupina B. V prvem vsebinskem poudarku torej skupina A odide na ogled prvega dela muzeja, ki se nahaja v prenovljenem hlevu stare kraške domačije. To je stalna razstava posvečena slovenskim filmskim igralcem. Učenci skupine A se po posameznih trojicah sprehodijo po muzeju in si ga ogledajo ob pomoči delovnega lista, ki jim je v pomoč tako pri analizi videnega, kot tudi pri sestavljanju vodenega ogleda, ki ga bodo v drugem vsebinskem poudarku izvedli pred sošolci. Na stalni razstavi si učenci ogledajo tako imenovano »nebo zvezd«, kjer je na vsaki strani platna (kjer se stalno predvaja projekcija, ki je kolaž slovenskih filmov) po sto slovenskih filmskih igralcev, ogledajo si, kako filmi nastajajo – kateri procesi in akterji so v ozadju, v zgornjem nadstropju zgradbe pa lahko vidijo, kaj se dogaja po tem, ko film že izide, kako poteka promocija, kaj igralci počnejo po končanem snemanju itd.

Medtem si skupina B ogleda drugo stalno razstavo v zgradbi nekdanje kraške domačije, v zgornjem nadstropju, kjer so bila nekoč prenočišča za »furmane«, nad krčmo. Ogledajo si stalno razstavo o prvi slovenski filmski zvezdi Iti Rini, ki je bila rojena v Divači. Ob pomoči delovnih listov, se ob ogledu razstave podučijo o njenem življenju v mladosti, o začetku njene kariere in kasnejših letih njenega življenja.

V zadnjih 10 minutah prvega vsebinskega poudarka, skupina A skupaj in skupina B skupaj naredijo povzetek vsega, kar so videli in ob pomoči delovnih listov načrtujejo vodenje ogleda po obeh razstavah. Določijo tudi, kdo bo vodenje sestavil, kdo vodil in kdo bo na voljo za vprašanja publike (njihovih sošolcev iz druge skupine).

MUZEJSKI VODIČ ZA EN DAN – UČNI LIST ZA SKUPINO A

Oglejte si slike 200 filmskih igralcev ob platnu (čakajo vas na levi strani, takoj ob vstopu v muzej). Naštejte vsaj 5 igralcev ali igralk, ki jih prepoznate.³⁷

Oglejte si vitrine v spodnjem nadstropju muzeja, ki prikazujejo, kaj vse je potrebno za nastanek filma. Izberite si 3 predmete, ki se vam zdijo najbolj zanimivi in opišite, kako in za kaj se/ so se uporabljali.³⁸

Predmet:
Opis:

Predmet:
Opis:

Predmet:
Opis:

³⁷ Možni odgovori: Polde Bibič, Tanja Ribič, Boris Cavazza, Duša Počkaj, Jurij Zrnec, Janez Hočevar ...

³⁸ Možni odgovori: Prvi okvirček: Predmet: Snemalna knjiga Opis: Vsebuje vse dialoge, skice prizorov, fotografije potencialnih lokacij za snemanje ... to vse pomaga, da snemanje, ko se enkrat začne, poteka kar se da gladko in hitro, saj se tako igralci kot režiser lahko dobro pripravijo. Drugi okvirček: Predmet: Kartotečni listi Opis: Vsebujejo vse podatke o igralcih – starost, ime, priimek, šolanje, igralske izkušnje ... služijo temu, da režiserji hitreje prepoznajo igralce, primerne za njihov film. Tretji okvirček: Predmet: Kamera New wall NNC. Opis: Je kamera, ki jo je Triglav film kupil leta 1950 in je z njo posnet npr. film Dolina miru. Zraven vidimo tudi snemalnike zvoka, ki so jih v teh letih uporabljali. Oprema je zelo velika in težka, zato je bilo snemanje na terenu izjemno zahtevno.

V zgornjem nadstropju razstave si oglejte, kaj se dogaja, ko je film že posnet – utrinke iz filmskih promocij, premier, intervjujev ... v miselni vzorec vpišite vsaj 4 utrinke, ki so vam najbolj zanimivi.³⁹

³⁹ Možni odgovori: Filmski plakat za Kekca v kitajskem jeziku, intervju z Mileno Zupančič, posnetek iz premiere filma Ne čakaj na maj, filmska nagrada cesarica Teodora, ki jo je prejela Majda Potokar.

MUZEJSKI VODIČ ZA EN DAN – UČNI LIST ZA SKUPINO B

Oglejte si razstavo o življenju in delu Slovenske filmske igralkе Ide Kravanje, bolj znane pod vzdevkom Ita Rina. Nato pri vsaki izmed slik iz obdobja njenega življenja zapišite nekaj glavnih dogodkov, ki so jo v določenem obdobju zaznamovali.⁴⁰

Ita Rina v mladosti.⁴¹

Ita Rina na vrhuncu kariere.⁴²

⁴⁰ Možne rešitve: Prva slika: Ita Rina se je rodila 7. 7. 1907, v Divači, pod imenom Ida Kravanja. Mladost je preživela v Ljubljani. Filmski svet jo je prvič opazil na lepotnem tekmovanju v Zagrebu. Sama se je odpravila na poskusno snemanje v Berlin. Dobila je veliko vlog, predvsem v čeških nemih filmih. Druga slika: Vrhunec njene kariere predstavlja češki film Erotikon. Po tem je dosegla svetovno slavo in začela igrati tudi v zvočnih filmih. Prvi zvočni film v katerem je zaigrala je Obešenjakova Tončka. Vabili so jo celo v Hollywood, a je ponudbe vztrajno zavračala. Tretja slika: 1931 se je v Beogradu poročila z berlinskim študentom elektrotehnike Miodragom Đorđevićem. Takrat je tudi prevzela pravoslavno vero in se preimenovala v Tamaro Đorđević. Zadnji film v katerem je zaigrala je nosil naslov Vojna. Umrla je leta 1979 v Budvi. Imela je sina in hči.

⁴¹ Tragična zgodba naše največje filmske zvezde, ki jo je snubil Hollywood. Dostopno:

<https://arhiv.onaplustel.si/tragicna-zgodba-nase-najvecje-filmske-zvezde-ki-jo-je-snubil-hollywood> (Dostop: 10. december 2022).

⁴² Erotikon. Dostopno: <https://www.kinodvor.org/erotikon/> (Dostop: 10. december 2022).

Poroka in konec kariere.⁴³

Drugi vsebinski poudarek (26 minut):

Na začetku drugega vsebinskega poudarka se vsi učenci ponovno zberejo na dvorišču muzeja. Nato se vsi skupaj odpravijo na prvo stalno razstavo, kjer ima vodenje po njej skupina A, potem pa še na drugo stalno razstavo, kjer vodenje prevzame skupina B. Vsaka od skupin ima na voljo za vodenje 13 minut, vključno z vprašanji obiskovalcev (sošolcev).

Zaključni del (4 minute):

V zaključnem delu učne ure se vsi učenci ponovno zberejo na dvorišču, kjer jim učitelj razdeli bele listke in da navodila, naj na njih zapišejo kratko refleksijo muzejske učne ure – jim je bil tak način dela všeč, kaj novega so se naučili, kaj jim je bilo najlažje in kaj najtežje pri takem delu, ter kaj v muzeju jih je najbolj pritegnilo. Ko učenci končajo, učitelj listke zopet pobere in poda navodila za varen odhod domov (pove, kje čaka avtobus in kako bodo do njega hodili).

⁴³ Ida Kravanja. Dostopno: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ida_Kravanja#/media/Slika:Ita_Rina_1928-29.jpg (Dostop: 10. december 2022).

5. SKLEP

Članek vsebuje načrt za izvedbo učne ure v Muzeju Slovenskih filmskih igralcev. V učni uri se učenci postavijo v vlogo vodiča po muzeju, kar jih preko izkustvenega učenja pripelje do globljega zanimanja za učno snov in večjo motiviranost, za njeno usvajanje, sploh, ker nastopajo v aktivni vlogi. Prek skupinskega dela se učijo sodelovanja, vloga muzeja v učni uri pa je, za imajo učenci stik z eksponati, kar omogoča lažje povezovanje teoretičnega znanja s praktičnim.

6. VIRI IN LITERATURA

Trškan, D. (2005). Muzejske pedagoške dejavnosti in pouk zgodovine v Republiki Sloveniji. *Časopis za zgodovinsko in narodopisje*, letnik 74, št. 3–4.

Stergar, T. (2003). Muzej in pouk zgodovine. *Zgodovina v šoli*, letnik 12, št. 3-4.

Trškan, D. (2008). Vloga lokalne zgodovine v osnovni in srednji šoli - KRATKO POROČILO. Dostopno: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-NMZYUYLK/?euapi=1&query=%27keywords%3dtr%c5%a1kan%2c+danijska%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25> (Dostop: 22. 12. 2022).

Jontes, M. (2014). Učenje v naravi - priložnost in izziv za učiteljevo ustvarjalno delo z učenci. *Razredni pouk*, letnik 16, številka 1, str. 51-56.

Seznam virov za izdelavo učno-delovnih listov:

Tragična zgodba naše največje filmske zvezde, ki jo je snubil Hollywood. Dostopno: <https://arhiv.onaplus.delo.si/tragicna-zgodba-nase-najvecje-filmske-zvezde-ki-jo-je-snubil-hollywood> (Dostop: 10. december 2022).

Erotikon. Dostopno: <https://www.kinodvor.org/erotikon/> (Dostop: 10. december 2022).

Ida Kravanja. Dostopno: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ida_Kravanja#/media/Slika:Ita_Rina_1928-29.jpg (Dostop: 10. december 2022).

POVZETEK

Članek združuje tri avtentične vzgojno-izobraževalne pristope – muzejsko učno uro, odkrivanje lokalne zgodovine in metodo izkustvenega učenja. V članku je predstavljena izvedba učne ure v Muzeju Slovenskih filmskih igralcev. Učenci dobijo nalogo, da se postavijo v vlogo vodiča po muzeju. V osrednjem delu učne ure si muzej najprej ogledajo ob pomoči delovnih listov, ki jih vodijo po dveh stalnih razstavah – eno posvečeno Slovenskim filmskim igralcem, drugo pa prvi slovenski filmski zvezdi Iti Rini. V skupinah sestavijo načrt vodstva po obeh razstavah in ga na koncu tudi izpeljejo. Učna ura se zaključi s kratko refleksijo. Vsi trije omenjeni pristopi oz. načini dela pri učencih razvijajo zanimanje za kulturno dediščino, lažjo predstavo naučenega in pa občutljivost za kulturno raznolikost sveta ter empatijo in zmožnost sodelovanja.

URŠA DEŽMAN: RADOVLJICA – UJETA V ČASU**Raziskovanje mestnega jedra s pomočjo starih fotografij****1. UVOD**

Učenje z odkrivanjem na terenu je odlična priložnost, da zamenjamo tradicionalno poučevanje v učilnici z bolj aktivno obliko učenja, kjer učenci pridobivajo znanje z lastno aktivnostjo. Namen članka je prikazati učno uro, ki poteka po starem delu Radovljice, kjer učenci z lastnim opazovanjem in odkrivanjem spoznavajo zgodovino domačega kraja. Pri tem spoznavajo tudi terensko delo in z njim povezane metode. V prvem delu bo predstavljen pomen učenja lokalne zgodovine in uporaba terenske metode dela. V drugem delu pa bo predstavljena dejanska izvedba učne ure, kjer je poleg terenskega dela s samostojnim in skupinskim učenjem vključena tudi uporaba lastne mobilne tehnologije, ki je učencem omogočila še bolj samostojnejše raziskovanje.

2. RAZISKOVANJE LOKALNE ZGODOVINE NA TERENU

Vloga lokalne zgodovine je izrednega pomena, saj predstavlja temelje vrednotenja in razumevanja ostankov preteklosti. Kljub temu pa je njena vloga pri poučevanju v šolah pogosto spregledana.⁴⁴ Poznavanje in razumevanje lokalne zgodovine učenem omogoči, da se lahko hitreje in bolj dejavno vključijo v življenje šole in domačega kraja ter razvijejo občutek pripadnosti lokalni skupnosti. Učitelji lahko poučevanje o lokalni zgodovini vključijo na različne načine, eden od boljših načinov je učna ura na terenu in raziskovanje domačega kraja.⁴⁵ Raziskovanje lokalne zgodovine v obliki terenskega dela učence pripravlja na aktivno vlogo v družbi, jih navaja na samostojno in odgovorno delo ter jim omogoča poznavanje kulturne dediščine v domačem kraju.⁴⁶ Učenci na terenu z lastno aktivnostjo, t.j. opazovanjem, primerjanjem in sklepanjem razvijajo sposobnosti samostojnega učenja in raziskovanja. Pri tem se naučijo uporabljati tudi različne raziskovalne metode, s samostojno uporabo zemljevida pa bodo razvijali tudi sposobnost orientacije in prostorske predstave.⁴⁷ Pri raziskovanju lokalne zgodovine si veliko lahko pogledamo že v domačem kraju. Prav zgradbe in objekti v domačem

⁴⁴ Kukanja-Gabrijelčič, Mojca. *Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli* (elektronski vir). Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2008, 10.

⁴⁵ Trškan, Danijela. »Krajevna zgodovina v osnovnošolskih učnih načrtih za zgodovino 1945-2005.« *Kronika*, V zlatih črkah v zgodovini, Razprave v spomin Olgi Janša-Zorn, 2009, 296.

⁴⁶ Trškan, Danijela. *Lokalna zgodovina - učenje z odkrivanjem*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2007, 78.

⁴⁷ Prav tam, 79.

okolju so del lokalne identitete in nam lahko pomagajo pri razumevanju zgodovine, razvoja družbe in načina življenja. Poleg tega pa je terensko delo v domačem okolju precej lažje izpeljati, tako organizacijsko kot finančno.⁴⁸ Pri terenskem delu se najpogosteje uporabljata metoda opazovanja in metoda odkrivanja, ki ju uporabimo tudi pri izvedbi te učne poti. Še ena pomembna metoda dela pa je metoda učenja z odkrivanjem. Pri tej metodi je najpomembnejše postavljanje vprašanj učencev, s katerimi sami odkrivajo preteklost.⁴⁹ Ravno v tem je čar samostojnega raziskovanja mesta, saj so učenci na vodenih ekskurzijah pogosto precej pasivni in je njihova edina skrb reševanje delovnih listov, ne pa spoznavanje mesta samega. Ob samostojnem raziskovanju mesta bodo učenci bolj pozorni in bodo doživeli mesto kot celoto. Priporočljivo je vključiti tudi elemente igrifikacije, saj bodo s tem učenci bolj zavzeti za delo.⁵⁰ V našem primeru smo dodali uporabo lastne mobilne tehnologije. Učna ura je namenjena učencem osmega in devetega razreda osnovne šole in jo izvedemo v 60 minutah.

3. PRIPRAVA NA IZVEDBO UČNE URE NA TERENU

Za uspešno izvedbo učne ure na terenu je pomembno, da se nanjo dobro pripravimo. Učitelj mora poskrbeti za načrt izvedbe ter zbrati potrebne informacije, ki jih bodo učenci potrebovali pri svojem raziskovanju. Zadnjo šolsko uro zgodovine pred obiskom mestnega jedra učitelj nameni za pripravo učencev na terensko delo. Na kratko jim predstavi mestno jedro in znamenitost, s katerimi bodo imeli učenci opravka. Pomemben del priprave je namenjen tudi seznanjanju učencev z navodili. V tem primeru morajo s seboj imeti pisalo, trdo podlago za lažje pisanje in mobilni telefon. Ker bo delo potekalo v skupinah, je dovolj en mobitel v skupini, če je v kakšnem neverjetnem slučaju kakšen učenec brez telefona. Učence seznanimo tudi z njihovimi obveznostmi pri terenskem delu, kot so poslušanje, opazovanje, reševanje učnih listov, sodelovanje in predstavljanje ugotovitev sošolcem. Na koncu ponovimo še pravila vedenja in določimo čas in kraj zбора.

⁴⁸ Prav tam, 81, 82.

⁴⁹ Prav tam, 82.

⁵⁰ Kernc, Boštjan. »Mesto kot muzej – zgodovinsko terensko delo s pametnim telefonom.« *Zgodovina v šoli*, letnik 25, št. 2, 2017, 40-41.

4. IZVEDBA UČNE URE NA TERENU

Na dan izvedbe učne ure se z učenci dobimo ob dogovorjeni uri v Radovljiškem parku, ki se nahaja tik pred vstopom v staro mestno jedro. Le to je zaprto za promet kar pomeni, da je sama izvedba varna in primerna za samostojno raziskovanje. Ko se vsi zberemo, se skupaj sprehodimo skozi trg. Učencem naročimo naj si med hojo ogledujejo staro mesto, različne zgradbe in jih poskusijo povezati z znanjem, ki so ga osvojili v prejšnji uri. Sprehod zaključimo v župnijskem farovžu na koncu trga, kjer učencem predamo navodila za nadaljne delo. Razdelimo jih v pet skupin in vsaki skupini predamo individualni delovni list. Na učnem listu imajo sliko tlorisa radovljiškega trga in staro fotografijo, na kateri je upodobljen del trga. Vsaka skupina ima svojo fotografijo. Naloga vsake skupine je, da poišče zgradbo, ki je upodobljena na fotografiji. Lokacija zgradbe je označena tudi na starem tlorisu mesta. Učencem naročimo, da s pomočjo tlorisa in fotografije najdejo zahtevano zgradbo in rešijo učni list. V pomoč jim je tudi QR koda na listu, s katero lahko dostopajo do dodatnih informacij, ki jim bodo v pomoč pri raziskovanju. Pripraviti morajo tudi kratko predstavitev posebnosti zgradbe, ki jo bodo v zaključnem delu predstavili ostalim skupinam.

Podroben potek učne ure na terenu bomo predstavili z delom posameznih skupin. Po uvodnem delu, v katerem so podana vsa navodila in je trajal približno deset minut, se skupine odpravijo na samostojno raziskovanje. Temu delu je namenjenih dvajset minut. Naloga prve skupine je, da s pomočjo tlorisa in fotografije najde Šivčevo hišo. Šivčeva hiša je eden najznamenitejših primerkov srednjeveškega meščanskega stavbarstva na Slovenskem. Fasado krasita freska iz 17. stoletja in nadstropni pomol. V hiši se danes nahaja galerija in poročna dvorana.⁵¹ S primerjanjem zgradbe s staro fotografijo ter vsebino, ki jo najdejo na QR povezavi rešijo delovni list. Naloga druge skupine je poiskati Graščino, ki je največja zgradba na trgu. Prvotna srednjeveška utrdba je bi bila zgrajena v 14. stoletju v času Ortenburžanov. Skozi zgodovino je večkrat zamenjala lastnike, med drugimi so bili lastniki tudi Celjski grofje. Nazadnje so jo imeli v lasti grofje Thurn – Valssina. Fasado krasijo upodobitve rastlin in mask iz 18. stoletja. Na fasado je bila kasneje vzdana tudi spominska plošča borcem severne meje, danes pa se v njej nahaja Glasbena šola, Čebelarški muzej ter prostori JSKD Radovljica.⁵² Naloga tretje skupine je poiskati Vidičevo hišo. Gre za meščanski dvorec iz leta 1634, ki izstopa predvsem svojim okrasnim pomolom na vogalu hiše ter barvito fasado. Nad vhodnimi vrati najdemo tudi

⁵¹ Bogožalec Toni. *Po deželi radovljiški: turistični vodnik po občini Radovljica*. Radovljica: Občina, 2006, 44.

⁵² Graščina: <https://www.radolca.si/sl/znamenitosti/gradovi-in-dvorci/radovljiska-grascina> (dostop: 28. 12. 2022).

znamenit vhodni portal v obliki leva. V preteklosti je imel vlogo mestne hiše, v času med obema vojnama se je v njem obratovala tovarna pletenin, danes pa se v njem nahaja znana radovljiška kavarna in slaščičarna.⁵³ Naloga četrte skupine je poiskati Linhartovo rojstno hišo. Hiši se po domače reče tudi "Bulovčeva hiša". Spoznamo jo po spominski plošči, ki nam pove, da se je v njej leta 1756 rodil slovenski dramatik Anton Tomaž Linhart. Po požaru leta 1835 so pročelje obogatilo z reliefi, ki kažejo slikarje, godce, kamnoseke in kiparje.⁵⁴ Naloga pete skupine pa je poiskati Malijevo hišo, ki se nahaja nasproti graščine. Malijevo hišo ima prav tako pomol nad vhodnimi vrati, ki je oprt na stebre. Klop med stebri je v preteklosti služila kot sramotilni steber – pranger, na katerega so mestni sodniki v preteklosti obsodili različne prestopnike.⁵⁵

Med samostojnim delom učitelj spremlja delo skupin in jim po potrebi nudi pomoč. Po opravljenem delu se ob dogovorjenem času skupine zberejo v atriju župnijskega farovža, kot je bilo dogovorjeno na začetku. Od tu se vsi skupaj sprehodimo po mestu in se ustavimo pri posameznih znamenitostih, kjer posamezne skupine predstavijo svoje ugotovitve ostalim učencem.

⁵³ Avguštin, Cene. *Radovljica*. Maribor: Obzorja, 1983, 15.

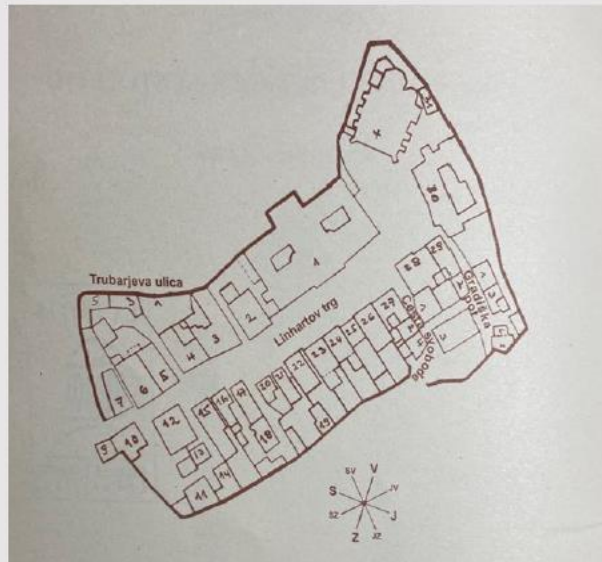
⁵⁴ Prav tam, 14.

⁵⁵ Bogožalec, 43.

5. Primeri učno-delovnih listov

Učno delovni list: Raziskovanje Radovljice s pomočjo starih fotografij

1. SKUPINA

Vir: Lenac Gartner, Nadja. *Radovljiške družine v 19. stoletju*. Radovljica: Muzeji radovljiške občine, 2013, str. 1.

Vir: <http://dar-radovljica.si/Kraji/Radovljica%20-%20Trg.pdf> (27. 12. 2022)

Slika 1: Učno-delovni list, 1. skupina, str. 1.⁵⁶

⁵⁶ Viri slikovnega gradiva pri izdelavi učno delovnega lista:

Tloris: Lenac Gartner, Nadja. *Radovljiške družine v 19. stoletju*. Radovljica: Muzeji radovljiške občine, 2013, str. 1.

Šivčeva hiša: <http://dar-radovljica.si/Kraji/Radovljica%20-%20Trg.pdf> (27. 12. 2022).

1. Kako se imenuje hiša na fotografiji?

2. Opišite zunanost stavbe. Opazite kakšne posebnosti?

3. Kaj se danes nahaja v hiši? Obkrožite črko pred pravilnim odgovorom.

a. Galerija

b. Slaščičarna

c. Glasbena šola

d. Muzej

4. Uporabite QR kodo in si izpišite vsaj tri zanimivosti glede hiše, ki jih boste predstavili sošolcem.

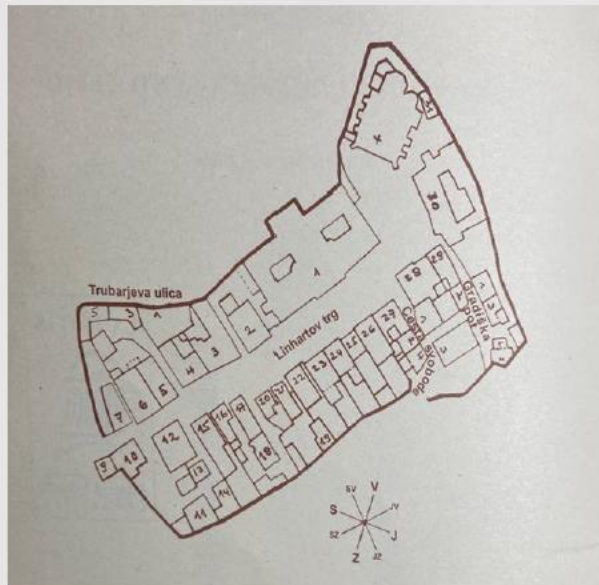
Slika 2: Učno–delovni list, 1. skupina, str. 2.⁵⁷

⁵⁷ Predvidene rešitve:

1. Šivčeva hiša.
2. Freska na fasadi, nadstropni pomol.
3. A.
4. Šivčeva hiša je bila zgrajena v sredini 16. stoletja. Je znamenit primerek srednjeveškega poznogotskega stavbarstva. Na fasadi ima fresko usmiljenega Samarijana iz 17. stoletja. Prvo nadstropje je ohranjeno v prvotni obliki in se uporablja za poroke.

Učno delovni list: Raziskovanje Radovljice s pomočjo starih fotografij

2. SKUPINA

Vir: Lenac Gartner, Nadja. *Radovljiške družine v 19. stoletju*. Radovljica: Muzeji radovljiške občine, 2013, str. 1.

Vir: <http://dar-radovljica.si/c/%20Radovljica%20na%20fotografijah%20do%201908.php> (25. 12. 2022)

Slika 3: Učno–delovni list, 2. skupina, str. 1.⁵⁸

⁵⁸ Viri slikovnega gradiva pri izdelavi učno delovnega lista:

Tloris: Lenac Gartner, Nadja. *Radovljiške družine v 19. stoletju*. Radovljica: Muzeji radovljiške občine, 2013, str. 1.

Graščina: <http://dar-radovljica.si/c/%20Radovljica%20na%20fotografijah%20do%201908.php> (25. 12. 2022).

1. Kako se imenuje hiša na fotografiji?

2. Opišite zunanost stavbe. Opazite kakšne posebnosti?

3. Na pročelju zgradbe je spominska plošča. Komu je posvečena? Obkrožite pravičen odgovor.

a. Radovljiškim glasbenikom

b. Borcem za severno mejo

c. A. T. Linhartu

d. Celjskim grofom

4. Uporabite QR kodo in si izpišite vsaj tri zanimivosti glede hiše, ki jih boste predstavili sošolcem.

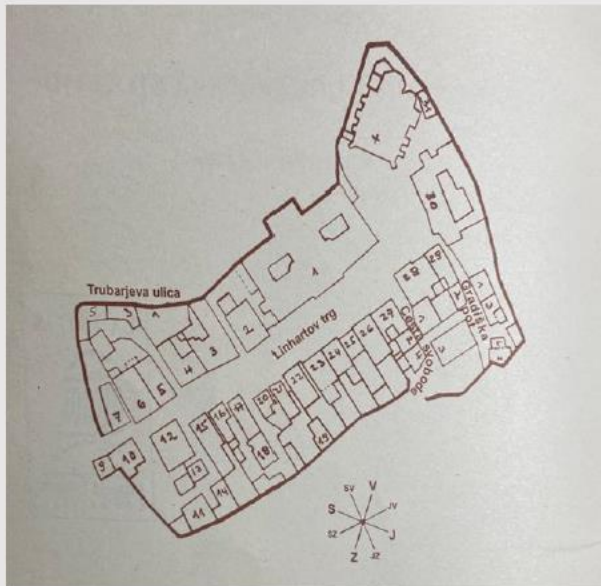
Slika 4: Učno-delovni list, 2. skupina, str. 2.⁵⁹

⁵⁹ Predvidene rešitve:

1. Graščina.
2. Fasada je okrašena z okrasi v obliki rastlin in portreti oseb. Nad vhodom se nahaja grofovski grb.
3. B.
4. Prvotna utrdba je bila zgrajena v 14. stoletju. V 15. stoletju je bila v lasti Celjskih grofov in kasneje Habsburžanov. Danes se v njej nahaja Glasbena šola in Čebelarški muzej.

Učno delovni list: Raziskovanje Radovljice s pomočjo starih fotografij

3. SKUPINA

Vir: Lenac Gartner, Nadja. *Radovljiške družine v 19. stoletju*. Radovljica: Muzeji radovljiške občine, 2013, str. 1.

Vir: <http://dar-radovljica.si/Kraji/Radovljica%20-%20Trg.pdf> (25. 12. 2022)

Slika 4: Učno-delovni list, 3. skupina, str. 1.⁶⁰

⁶⁰ Viri slikovnega gradiva pri izdelavi učno delovnega lista:

Tloris: Lenac Gartner, Nadja. *Radovljiške družine v 19. stoletju*. Radovljica: Muzeji radovljiške občine, 2013, str. 1.

Vidičeva hiša: <http://dar-radovljica.si/Kraji/Radovljica%20-%20Trg.pdf> (25. 12. 2022).

1. Kako se imenuje hiša na fotografiji?

2. Opišite zunanost stavbe. Opazite kakšne posebnosti?

3. Nad glavnim vhodom se nahaja eden izmed najstarejših portalov. Prerišite ga.

4. Uporabite QR kodo in si izpišite vsaj tri zanimivosti glede hiše, ki jih boste predstavili sošolcem.

Slika 6: Učno-delovni list, 3. skupina, str. 2.⁶¹

⁶¹ Predvidene rešitve:

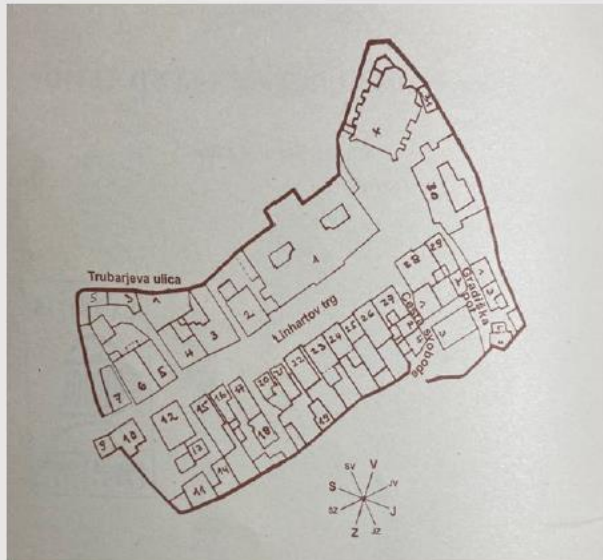
1. Vidičeva hiša.
2. Zelo barvita fasada, okrasni pomol na vogalu hiše.

- 3.
4. Je primer renesančnega dvorca iz 17. stoletja. V 18. stoletju je dvorec imel vlogo mestne hiše. V njej je bila včasih tudi tovarna pletenin, danes pa je v njej kavarna in slaščičarna.

Učno delovni list: Raziskovanje Radovljice s pomočjo starih fotografij

4. SKUPINA

Vir: Lenac Gartner, Nadja. *Radovljiške družine v 19. stoletju*. Radovljica: Muzeji radovljiške občine, 2013, str. 1.

Vir: <http://dar-radovljica.si/c/%20Radovljica%20na%20fotografijah%20do%201908.php> (24. 12. 2022).

Slika 7: Učno-delovni list, 4. skupina, str. 1.⁶²

⁶² Viri slikovnega gradiva pri izdelavi učno delovnega lista:

Tloris: Lenac Gartner, Nadja. *Radovljiške družine v 19. stoletju*. Radovljica: Muzeji radovljiške občine, 2013, str. 1.

Linhartova rojstna hiša: <http://dar-radovljica.si/c/%20Radovljica%20na%20fotografijah%20do%201908.php> (24. 12. 2022).

1. Kako se imenuje hiša na sliki?

2. Opišite zunanost stavbe. Opazite kakšne posebnosti?

3. Avtor katerih del je bil A. T. Linhart? Obkroži črko pred pravilnimi odgovori.

a. Županova Micka

b. Zdravljica

c. Poskus zgodovine Kranjske in ostalih dežel južnih Slovanov

č. Slava Vojvodine Kranjske.

d. Ta veseli dan ali Matiček se ženi.

4. Uporabite QR kodo in si izpišite vsaj tri zanimivosti glede hiše, ki jih boste predstavili sošolcem.

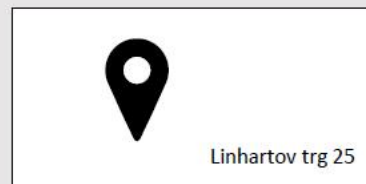
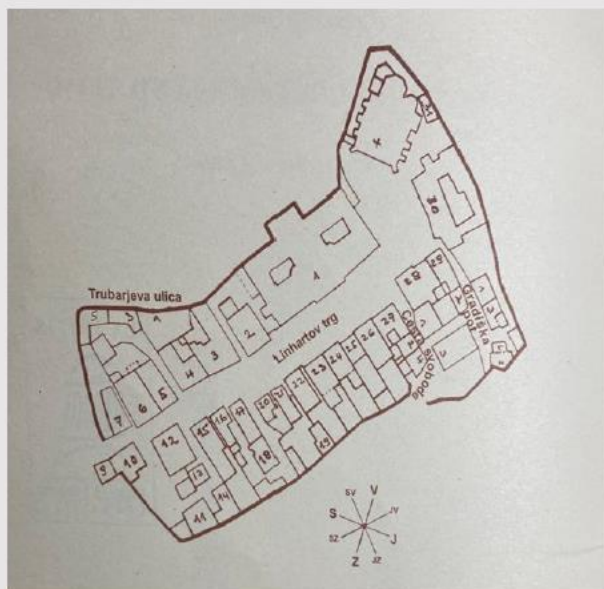
Slika 8: Učno-delovni list, 4. skupina, str. 2.⁶³

⁶³ Predvidene rešitve:

1. Linhartova rojstna hiša.
2. Na fasadi je spominska plošča. Reliefi na pročelju stavbe, ki prikazujejo slikarje, godce, kiparje.
3. A, C, D.
4. Včasih so ji rekli Bulovčeva hiša. Anton Tomaž Linhart je bil pesnik, dramatik, zgodovinar in šolnik. Napisal je Ta veseli dan ali Matiček se ženi in Županovo Micko.

Učno delovni list: Raziskovanje Radovljice s pomočjo starih fotografij

5. SKUPINA

Vir: Lenac Gartner, Nadja. *Radovljiške družine v 19. stoletju*. Radovljica: Muzeji radovljiške občine, 2013, str. 1.

Vir: <http://dar-radovljica.si/Kraji/Radovljica%20-%20Trg.pdf> (25. 12. 2022).

Slika 9: Učno-delovni list, 5. skupina, str. 1.⁶⁴

⁶⁴ Viri slikovnega gradiva pri izdelavi učno delovnega lista:

Tloris: Lenac Gartner, Nadja. *Radovljiške družine v 19. stoletju*. Radovljica: Muzeji radovljiške občine, 2013, str. 1.

Malijeva hiša: <http://dar-radovljica.si/Kraji/Radovljica%20-%20Trg.pdf> (25. 12. 2022).

1. Kako se imenuje hiša na fotografiji?

_____.

2. Opišite zunanost stavbe. Opazite kakšne posebnosti?

3. Katero dejavnost so v preteklosti opravljali v hiši? Obkroži pravičen odgovor.

a. Mehanična delavnica

b. Strojarska delavnica

c. Lekarna

d. Izdelava lectovih src

4. Uporabite QR kodo in si izpišite vsaj tri zanimivosti glede hiše, ki jih boste predstavili sošolcem.

Slika 10: Učno-delovni list, 5. skupina, str. 2.⁶⁵

⁶⁵ Predvidene rešitve:

1. Malijeva hiša.
2. Polkrožni portal in na stebre oprt pomol.
3. B.
4. Je poznosrednjeveška, renesančna stavba z nadstropnim pomolom. Od 18. stoletja je bila v Malijevi hiši strojarska delavnica. Pred vhodnimi vrati je na stebre oprt pomol. Klop pod njim je služila kot sramotilni steber ali pranger.

6. UGOTOVITVE IN SKLEP

Učna ura na terenu z raziskovanjem starega dela Radovljice bi učencem omogočila, da se sami aktivno vključijo v raziskovanje in spoznavanje lokalne zgodovine. Učenci bi pri raziskovanju imeli veliko svobode, uporaba mobilne tehnologije pa bi jim dala še dodatno motivacijo in zadoščenje, saj bi do podatkov prišli sami. Ob vsem tem pa bi razvijali sposobnosti opazovanja in odkrivanja ter se urili v skupinskem delu. V drugem delu učne ure prevzamejo tudi vlogo poročevalcev in ostalim učenem predstavijo svoje ugotovitve.

7. VIRI IN LITERATURA

- Avguštin, Cene. *Radovljica*. Maribor: Obzorja, 1983.
- Bogožalec, Toni. *Po deželi radovljiški: turistični vodnik po občini Radovljica*. Radovljica: Občina, 2006.
- Kernc, Boštjan. »Mesto kot muzej – zgodovinsko terensko delo s pametnim telefonom.« *Zgodovina v šoli*, letnik 25, št. 2, 2017, 40-41.
- Kukanja-Gabrijelčič, Mojca. *Lokalna zgodovina pri družboslovnih predmetih v osnovni in srednji šoli (elektronski vir)*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2008.
- Trškan, Danijela. »Krajevna zgodovina v osnovnošolskih učnih načrtih za zgodovino 1945-2005.« *Kronika, V zlatih črkah v zgodovini, Razprave v spomin Olgi Janša-Zorn*, 2009.
- Trškan, Danijela. *Lokalna zgodovina - učenje z odkrivanjem*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2007.

Seznam virov za izdelavo učno delovnih listov

Tloris mesta: Lenac Gartner, Nadja. *Radovljiške družine v 19. stoletju*. Radovljica: Muzeji radovljiške občine, 2013, str. 1.

Učno delovni list 1 - Šivčeva hiša:

Slika: <http://dar-radovljica.si/Kraji/Radovljica%20-%20Trg.pdf> (27. 12. 2022).

QR koda: https://kraji.eu/slovenija/radovljica_sivceva_hisa/slo (27. 12. 2022).

Učno delovni list 2 - Graščina:

Slika: <http://dar-radovljica.si/c/%20Radovljica%20na%20fotografijah%20do%201908.php>
(25. 12. 2022).

QR koda: <https://www.radolca.si/sl/znamenitosti/gradovi-in-dvorci/radovljjska-grascina> (27. 12. 2022).

Učno delovni list 3 – Vidičeva hiša:

Slika: <http://dar-radovljica.si/Kraji/Radovljica%20-%20Trg.pdf> (25. 12. 2022).

OR koda: https://kraji.eu/slovenija/radovljica_vidiceva_hisa/slo (25. 12. 2022).

Učno delovni list 4 – Linhartova rojstna hiša:

Slika: <http://dar-radovljica.si/c/%20Radovljica%20na%20fotografijah%20do%201908.php>
(25. 12. 2022).

QR koda: https://kraji.eu/slovenija/radovljica_rojstna_hisa_antona_tomaza_linharta/slo (25. 12. 2022).

Učno delovni list 5 . Malijeva hiša:

Slika: <http://dar-radovljica.si/Kraji/Radovljica%20-%20Trg.pdf> (25. 12. 2022).

QR koda: https://kraji.eu/slovenija/radovljica_malijeva_hisa/slo (25. 12. 2022).

POVZETEK

V članku je predstavljen primer zgodovinskega terenskega dela, pri katerem učenci po manjših skupinah čim bolj samostojno spoznavajo lokalno zgodovino svojega kraja. Pri raziskovanju si učenci pomagajo z učno delovnim listom, na katerem ima vsaka skupina staro sliko zgradbe, ki jo morajo poiskati. Učenci bi tekom učne ure spoznali Šivčevo hišo, Graščino, Vidičevo hišo, Linhartovo rojstno hišo ter Malijevo hišo. Pri iskanju jim je v pomoč tudi tloris mesta. Z samostojnim raziskovanjem in uporabo mobilne tehnologije rešijo učno delovne liste. V zaključnem delu učenci prevzamejo vlogo poročevalcev in predstavijo končne ugotovitve svojih raziskovanj. Učna ura na terenu bi učencem omogočila, da se aktivno vključijo v raziskovanje in spoznavanje lokalne zgodovine.

DOMEN SAKSIDA IN DAVID TOMAŽIN: ZGODOVINSKA POT PO KLJUČNIH LJUBLJANSKIH ZNAMENITOSTIH PREDMARČNE DOBE

UVOD

Pouk in pogovor o slovenski zgodovini in obdobju predmarčne dobe sta en način približanja vednosti o tem obdobju slovenske zgodovine učencem in dijakom. Nahajanje v prostoru, o katerem se učimo, in neposreden stik z znamenitostmi, ki nas vežejo na predmarčni čas kot avtentično učno uro v mestu, pa je povsem drugače. Na slednji način lahko učencem ali dijakom na kategorično drugačne načine sporočamo pomembne vsebine, ki se vežejo na razumevanje tega časovnega obdobja. Tako lahko njihovo vednost povežemo z realnim izkustvom.⁶⁶ V članku bomo predstavili konkretno učno uro na temo obdobja predmarčne dobe ter ključnih ljubljanskih zanimivosti iz tega obdobja, ki se izvede v mestnem centru Ljubljane, ter izpostavili pomembne aspekte takega dela.

POUČEVANJE IZVEN UČILNICE

V učilnici sta na voljo tišina in zamejenost prostora. Pri učni uri v mestu pa (namenoma) izgubimo to zamejenost, kar sicer (tako simbolično, kot tudi fizično) poveča prostor, v katerem se nahajamo, a obenem zaradi prisotnosti hrupa v mestu tudi zmanjša možnost jasne transmisije vednosti.

Za zagotovitev kvalitete poučevanja izven učilnice je potrebno izpolniti določene pogoje: poleg načrtovanja izvedbe pouka (rezervacija transporta do mesta itd.), se je pred izvedbo učne ure potrebno z učenci pogovoriti o bontonu obnašanja v mestu, o pravilih obnašanja in posledicah neupoštevanja teh pravil; potrebno je določiti točko srečanja in kontaktno številko profesorja, če se kdorkoli izgubi; potrebno je razdeliti učne liste in izvesti uvod v učno uro ter pojasniti obveznosti in odgovornosti učencev oz. dijakov.⁶⁷ Po možnosti se lahko zagotovi tudi sistem komunikacije, ki vključuje slušalke in mikrofona, če se hrup na učni poti izkaže za preveliko oviro. Tak sistem je danes lahko dostopen. Učitelju omogoča govorjenje na normalni ravni,

⁶⁶ Glej: Dragan Potočnik, »Ekskurzije in pouk zgodovine,« *Zgodovina v šoli*, letn. 13, št. 3-4, 2004, 65. Dostopno na spletu: <https://sistory.si/11686/3801> (23. 12. 2022).

⁶⁷ Glej tudi: »Using historic sites. How to organize and carry out an effective group visit. English Heritage,« v: *Educational Pack: Information for teachers and educational group leaders*. 2004/05. English Heritage, 3-5. Knjiga vsebuje priročen seznam stvari za učitelja, ki jih mora imeti ter urediti za tak izlet.

hkrati pa tudi izniči potrebo po povzdigovanju glasu in glasnejšemu zbiranju ter nagovarjanju skupine v hrupnejšem okolju.

Najpomembnejši dejavnik, ki bo določal uspeh učne ure, je kvalitetna učiteljeva priprava na izvedbo učne ure. Pri tem se lahko smiselno tako kot za uro v učilnici, tudi za izvedbo ure v fizično alternativnem okolju (v našem primeru v mestu Ljubljana) uporabi *Metodični priročnik*.⁶⁸

OPIS UČNE URE V LJUBLJANI

Učno uro smo zasnovali ob predpostavki, da nas z razredom (učencev ali dijakov – to učno uro se lahko izvaja z osnovno- ali srednješolci) avtobus odloži pri Krekovem trgu v Ljubljani. Učencem že na avtobusu razdelimo učne liste in gremo z njimi skozenj, kar učencem poda uvid v smisel vaj, a jim še ne poda odgovorov. S tem jim omogočimo določeno predpripravo na učno uro, kar naj bi privedlo do kvalitetnejšega in bolj osredotočenega odnosa učencev do učne ure (t. i. *anagnorisis*).

Od avtobusne postaje se peš s skupino odpravimo preko Krekovega trga, kjer učencem zgolj na kratko razložimo o procesih rušenja zidov mest v poznem 17. in zgodnjem 18. stoletju. Učno uro začnemo šele ob Vodnikovem spomeniku pri tržnici. Ob Vodnikovem spomeniku se z učenci pogovorimo o zgodovini prostora tržnice ter o nastanku stavbe liceja, ki je povezana z začetki visokošolskega študija v Ljubljani.⁶⁹ Pokažemo tudi na študentsko ulico, ki vodi na grad. Na tem mestu tudi umestimo Vodnikovo delovanje v začetku 19. stoletja v prostor in čas. Na tem mestu spomnimo tudi na Ilirske province. V kolikor imajo učenci o tem že nekaj predznanja, je predajanje snovi lahko toliko lažje (zgoraj omenjeni *anagnorisis*). Nato damo učencem nekaj minut, da izpolnijo prvo nalogo na delovnem listu.

Od Vodnikovega kipa se s skupino premaknemo k Prešernovemu trgu, kjer lahko (morda tudi ob 3D zemljevidu) učencem razložimo zgodovino tega prostora in vpliva, ki so ga v prostoru

⁶⁸ Danijela Trškan, *Učiteljeva priprava na pouk zgodovine: Metodični priročnik za študente zgodovine pedagoške smeri in učitelje – začetnike* (Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, 2002), str. 5-39.

⁶⁹ Učiteljevo pripravo sestavljajo iz življenja naučeni koncepti ter nauk naslednjih zgodovinskih besedil: Peter Štih, *Slovenska zgodovina: Od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja* (Ljubljana: Modrijan, 2016), str. 375-408; Mateja Jeraj, *Ljubljana: Vodnik po mestu in njegovi zgodovini* (Ljubljana: Modrijan, 2011), str. 44-168; *Slovenski zgodovinski atlas*, ur. Drago Bajt & Marko Vidic (Ljubljana: Nova revija, 2011), str. 105-111, ter 128-137; Peter Vodopivec, *Od Pohlinove slovnice do samostojne države: Slovenska zgodovina od konca 18. do konca 20. stoletja* (Ljubljana: Modrijan, 2010), str. 9-40.

in času pustili tako France Prešeren kot tudi frančiškani.⁷⁰ Ob razlagi in v nekaj minutah po njej učenci izpolnijo drugo nalogo na delovnem listu.

S skupino sledimo pogledu Prešernovega kipa proti »Julijinemu« oknu na Wolfovi ulici, kjer se ustavimo tudi ob spomeniku mesta prvič izpostavljene slovenske narodne zastave (1848). Pot nadaljujemo proti Kongresnemu trgu, kjer z učenci spregovorimo o zgodovini tega prostora in zgodovino kongresa 1821.⁷¹ Tu učenci rešijo tretjo nalogo na delovnem listu.

Pot iz parka Zvezda nadaljujemo proti trgu Francoske revolucije, kjer lahko učence spomnimo na sam predzačetek predmarčne dobe in na vzpon Napoleona ter Ilirskih provinc.⁷² Skupina ob t. i. »Ilirskem stebri« reši četrto nalogo – pri tem spodbujamo samostojno delo.

S skupino se nato premaknemo do nekdanjega ljubljanskega Brega in Zoisove palače, kjer učencem lahko predamo znanje o pomenu Zoisa za slovensko zgodovino predmarčne dobe in splošne vloge mecenov v koordiniranju poteka nacionalne (real)politike in zgodovine.⁷³ Da bi si učenci bolje zapomnili snov, rešijo peto nalogo na delovnem listu in prerišejo Zoisovo piramido, ki stoji na Zoisovi cesti. Umetnost (vsaj elementarnega) risanja je izjemno pomembna za razvoj subtilnejših sposobnosti opazovanja in nesamoumevnega načina potovanja in raziskovanja realnosti.⁷⁴

S skupino nato prečkamo Ljubljano in se ob župnijski cerkvi sv. Jakoba, prvi jezuitski cerkvi na Slovenskem, pogovorimo o zgodovini Jezuitov na našem prostoru in njihovem vplivu na razvoj visokega šolstva.⁷⁵ Tu skupina reši šesto nalogo na delovnem listu. Nato se pomaknemo proti Trnovski cerkvi sv. Janeza Krstnika, kjer učno uro zaključimo z zgodbo o Prešernu in Juliji ter tako simbolično zaključimo s pojasnilom o predmarčni dobi.⁷⁶

⁷⁰ Tu učitelj svojo razlago (poleg zgoraj navedenih del) dopolni z znanjem, pridobljenim iz naslednjih del: Janko Kos, *Prešeren in krščanstvo* (Ljubljana: Slovenska matica, 2002); ter Anton Slodnjak, *France Prešeren* (Ljubljana: Slovenska matica, 1984).

⁷¹ Pri tem učitelj smiselno uporabi znanje pridobljeno v zgoraj navedenih delih.

⁷² Pri tem učitelj smiselno uporabi znanje pridobljeno v zgoraj navedenih delih.

⁷³ Pri tem učitelj smiselno uporabi znanje pridobljeno v zgoraj navedenih delih.

⁷⁴ Glej: Alain de Botton, *Umetnost potovanja* (Ljubljana: Vale-Novak, 2003), 221-243.

⁷⁵ Pri tem učitelj smiselno uporabi znanje pridobljeno v zgoraj navedenih delih.

⁷⁶ Pri tem učitelj smiselno uporabi znanje pridobljeno v zgoraj navedenih delih.

Delovni list – Predmarčna doba

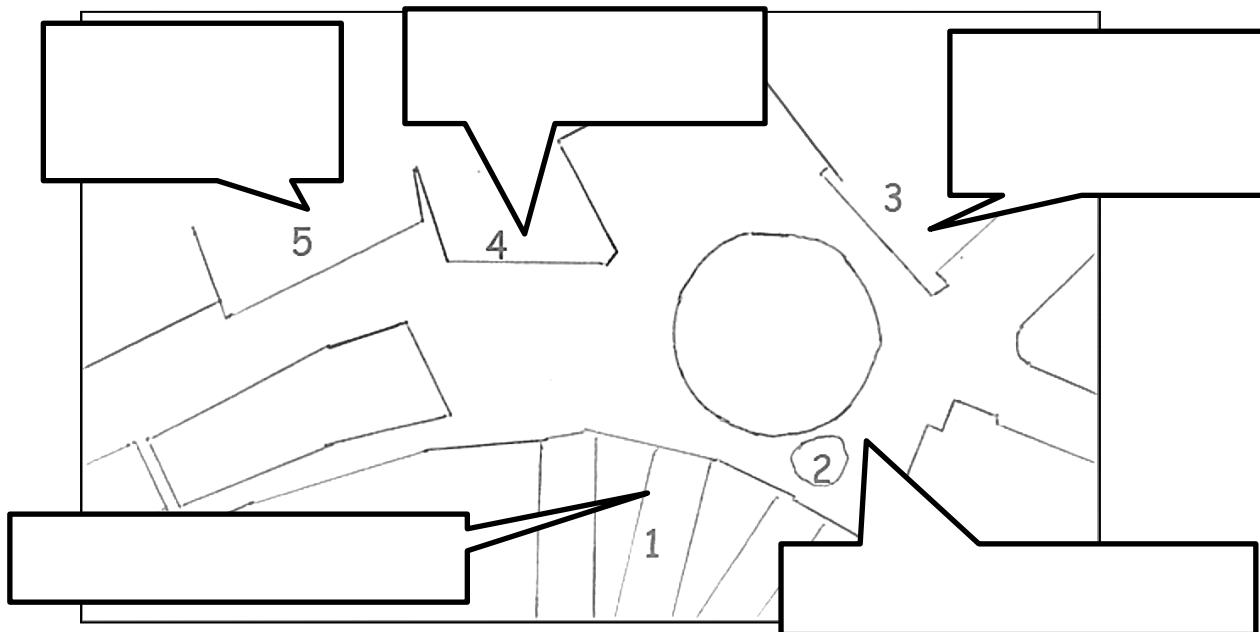
Nivo OŠ

1. Stojimo v bližini tržnice v središču Ljubljane. Na sliki (Slika 1) je kip slovenskega duhovnika, pesnika, izdajatelja *Lublanskih novic* in oblikovalca prve slovenske slovnice *Pismenost ali gramatika za perve šole*. V prostor spodaj prepisi ime avtorja in verze, ki so zapisani na zadnji strani podstavka.⁷⁷

Slika 1: (Vir: Domen Saksida, 5.12.2022)

2. Smo na Prešernovem trgu. Spodaj imate tloris trga z oštevilčenimi znamenitostmi (Slika 2). V oblačke dopišite imena posameznih znamenitosti.⁷⁸

Slika 2: (Vir: Domen Saksida, 2022)

⁷⁷ Rešitev 1. naloge: »Valentin Vodnik. 'Ne hčere, ne sina, Po meni ne bó, Dovòlj je spomina, Me pesmi pojó.'«

⁷⁸ Rešitev 2. naloge: »1) Tromostovje, 2) Prešernov spomenik, 3) Frančiškanska cerkev Marijinega oznanjenja, 4) Kip »Julijino okno«, 5) Spomenik mesta prvič izobešene slovenske zastave.«

3. Smo na Kongresnem trgu, ki je poimenovan po Ljubljanskem kongresu, na katerem so se zbrali predstavniki Svete alianse. V prostor spodaj zapiši letnico kongresa in navedi dogodek oz. dogajanje v Evropi, ki je privedlo do potrebe po organiziranju teh kongresov.⁷⁹

Slika 3: (Vir: Domen Saksida, 12.12.2022)

4. Smo na Trgu francoske revolucije. Pred nami je »Ilirski steber.« Kdo je upodobljen na severni strani stebra? Na kakšen odnos z oblastjo kaže zapis na stebru? Čigavi so ti verzi?⁸⁰

5. Smo na ljubljanskem Bregu. Čigava palača stoji pred nami? Zakaj so bili ljudje njegovega kova pomembni? Ob glavni cesti v bližini stavbe stoji piramida. Nariši jo.⁸¹

⁷⁹ Rešitev 3. naloge: »1821. Kongresi so se organizirali po nemirnem obdobju vojn proti Napoleonu in raznih ljudskih nemirov.«

⁸⁰ Rešitev 4. naloge: »Napoleon. Zapis kaže na naklonjenost Napoleonu in oblasti. Verze je napisal Valentin Vodnik.«

⁸¹ Rešitev 5. naloge: »Zoisova palača. Meceni so z denarjem pomagali intelektualcem pri njihovem delu.« Poleg tega narišejo Zoisovo piramido.

Delovni list – Predmarčna doba

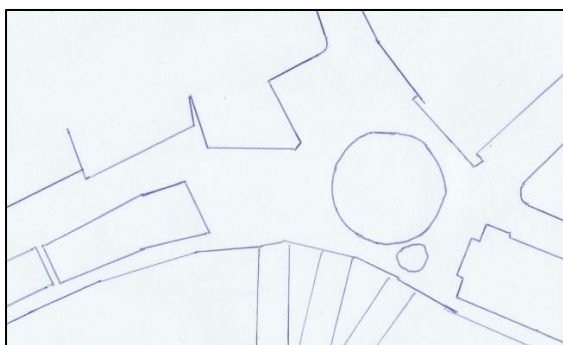
Nivo SŠ

1. Stojimo v bližini tržnice v središču Ljubljane. S pomočjo slikovnega materiala (Slika 1) poiščite kip, ki ima na zadnji strani napisanih nekaj verzov. Zapišite ime avtorja. Kaj nam ti verzi povedo? Po katerih dosežkih je bil avtor znan? Kakšen je bil njegov odnos z novo oblastjo?⁸²

Slika 4: (Vir: Domen Saksida, 5.12.2022)

2. Smo na Prešernovem trgu. Spodaj imate tloris trga (Slika 2). Na njem oštevilčite glavne znamenitosti, nato pa na črte na drugi strani dopišite še osnovne informacije o znamenitostih.⁸³

Slika 5: (Vir: Domen Saksida, 2022)

⁸² Rešitev 1. naloge: »Valentin Vodnik. Verzi nam povedo, da je bil duhovnik, ni imel otrok. Znan je bil po svojih pesmih, po izdajanju Lublanskih novic, po prvi slovenski slovnici...«

⁸³ Rešitev 2. naloge: »1 – Tromostovje, osrednji kamniti most zgrajen leta 1842; 2 – Prešernov spomenik (odkrit 1905); 3 – Frančiškanska cerkev Marijinega oznanjenja; 4 – »Julijino okno« (izdelal Tone Demšar 1990); 5 – Wolfova 8, lokacija prvič izpostavljenе slovenske narodne zastave leta 1848.«

3. Zapišite ime lokacije na sliki (Slika 3). Zaradi katerega dogodka nosi to ime? Kdo se je dogodka udeležil in zakaj?⁸⁴

Slika 6: (Vir: Domen Saksida, 12.12.2022)

4. Smo na trgu s ti. »Ilirskim stebrom.« Kakšno ime nosi trg? Kdo je upodobljen na severni strani stebra? Kaj vam povedo zapisani verzi?⁸⁵

5. Smo na ljubljanskem Bregu. Čigava palača stoji pred nami? Zakaj so bili ljudje njegovega kova pomembni? Ob glavni cesti v bližini stavbe stoji piramida. Nariši jo.⁸⁶

--

6. Kdo je dal postaviti cerkev sv. Jakoba? S čim je bil povezan njihov prihod? Zakaj je bil ta cerkveni red še pomemben pri nas?⁸⁷

⁸⁴ Rešitev 3. naloge: »Kongresni trg nosi to ime po Ljubljanskem kongresu leta 1821, ko so se zbrali predstavniki Svete alianse zaradi vprašanja miru in varnosti v Evropi po končanih vojnah z Napoleonom.«

⁸⁵ Rešitev 4. naloge: »Trg nosi ime »Trg francoske revolucije,« na severni strani je upodobljen Napoleon. Verzi so iz Vodnikove pesnitve »Ilirija oživljena« in kažejo na (Vodnikovo) naklonjenost prihodu francoske oblasti in ustanovitvi Ilirskih provinc. Verzi izražajo predvsem »novo rojstvo« slovenskega naroda s prevzemanjem idej francoske revolucije in spremembami, ki jih je prinesla nova oblast.«

⁸⁶ Rešitev 5. naloge: »Zoisova palača. Zois in drugi mecenari so s svojim financiranjem intelektualcev prispevali k razvoju vednosti in znanosti, predvsem pa je to prispevalo k lokalnemu razvoju in tudi oblikovanju nacionalne zavesti.« Učenci Zoisovo piramido tudi narišejo.

⁸⁷ Rešitev 6. naloge: »Cerkev so postavili Jezuiti, ki so bili zaradi velikega pomena pri protireformaciji pripeljani tudi v naše kraje. Cerkev je bila postavljena do leta 1615. Jezuiti so pri nas pozneje prispevali tudi k razvoju visokega šolstva.«

PRILAGODITVE UČNE URE

Učna ura se nikoli ne začne na svojem začetku, ampak že »sama pred sabo«.

Kvalitetna učna priprava je predpogoj dobre učne ure. Šele ob smotni časovni razporeditvi poteka učne ure v mestu, lahko učitelj ve, ali mora pohiteti ali ne.⁸⁸ Če učitelj pozna in hoče doseči cilje učne ure, lahko učne liste zasnuje specifično v skladu s temi cilji in tako sledi svoji uspešnosti. Tako je od specifičnih učnih ciljev, ki si jih učitelj zada, odvisen celoten potek učne ure v Ljubljani. Po lastni presoji lahko bolj poudari posamezne vsebinske poudarke in obiskane znamenitosti, dolžino in vsebino razlage pa prilagaja glede na časovni okvir in stopnjo izobraževanja.

Na koncu učne ure oz. enkrat v času po učni uri sledi še plenarni del, kjer tako učitelj sam kot tudi učitelj z razredom opravi (vsaj krajšo) refleksijo izvedene učne ure in ponovi naučeno. Obliko izvedbe refleksije določi učitelj glede na specifičnost situacije.⁸⁹

SKLEP

Učne poti in fizične izvedbe učne ure zgodovine v naravi in prostoru so pomemben del tako izobraževalnega kot tudi vzgojnega procesa. Poleg bontona, orientacijskih sposobnosti, iskanja indicev preteklosti ter oblikovanja čuta za preteklo, za preminevanje in stika z ljudmi preteklosti, učencem lahko podamo tudi čisto gola dejstva o preteklosti, ki so samo vrh »ledene gore« spoznanja in zgodovinskega načina biti.

Učna ura v mestu lahko na dinamični in avtentični način učencem približa zgodovinsko stvarnost na prostorski način – sicer je realnost preteklih 200 let težko videti, si jo je pa možno na drugačen, prostorski način predstavljati, posledično tudi doživljati. Tako smo njihovo vednost lahko povezali z realnim izkustvom – to pa je bil tudi celoten smisel izvedbe te učne ure.

⁸⁸ Glej: Danijela Trškan, *E-učbenik za Didaktiko zgodovine II*, 9. izdaja (Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, 2022), 84.

⁸⁹ Glej: Potočnik, »Ekskurzije in pouk zgodovine,« 66, 68.

SEZNAM VIROV IN LITERATURE

- De Botton, Alain. *Umetnost potovanja*. Ljubljana: Vale-Novak, 2003.
- Jeraj, Mateja. *Ljubljana: Vodnik po mestu in njegovi zgodovini*. Ljubljana: Modrijan, 2011.
- Kos, Janko. *Prešeren in krščanstvo*. Ljubljana: Slovenska matica, 2002.
- Potočnik, Dragan. »Ekskurzije in pouk zgodovine.« *Zgodovina v šoli*, Letn. 13, št. 3-4, 2004, 65-68. Dostopno na spletu: <https://sistory.si/11686/3801> (23. 12. 2022).
- Slodnjak, Anton. *France Prešeren*. Ljubljana: Slovenska matica, 1984.
- *Slovenski zgodovinski atlas*. Ur. Bajt, Drago & Vidic, Marko. Ljubljana: Nova revija, 2011, strani 105-111, ter 128-137.
- Štih, Peter. *Slovenska zgodovina: Od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja*. Ljubljana: Modrijan, 2016, strani 375-408.
- Trškan, Danijela. *E-učbenik za Didaktiko zgodovine II*. 9. izdaja. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, 2022, 84-87.
- Trškan, Danijela. *Učiteljeva priprava na pouk zgodovine*. 1. izdaja. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, 2002.
- »Using historic sites. How to organize and carry out an effective group visit. English Heritage.« V: *Educational Pack: Information for teachers and educational group leaders*. 2004/05. English Heritage.
- Vodopivec, Peter. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države: Slovenska zgodovina od konca 18. do konca 20. stoletja*. Ljubljana: Modrijan, 2010, strani 9-40.

POVZETEK

Prispevek skuša orisati pripravo in potek učne ure na temo predmarčne dobe, pri kateri si skupina z učiteljem na čelu ogleda ključne ljubljanske znamenitosti iz obdobja predmarčne dobe. Skupina se od Krekovega premika do Vodnikovega, Prešernovega in Kongresnega trga, si ogleda Wolfovo ulico, Prešernov spomenik, palačo Univerze v Ljubljani in Zoisovo palačo, ljubljanski Breg, cerkev sv. Jakoba ter Trnovo. Učenci med učno uro izpolnjujejo delovni list, izdelava zapiskov pa ni predvidena, saj je učna ura namenjena kvalitetnemu prvoosebemu prostorskemu doživljanju zgodovine. Učna ura v mestu lahko na dinamični in avtentični način učencem približa zgodovinsko stvarnost na prostorski način. Tako smo njihovo vednost lahko povezali z realnim izkustvom – to pa je bil tudi celoten smisel izvedbe te učne ure.

HANA MUNIH IN KATJA ROZMAN: ŽIVLJENJE NA KOLIH: UČNA URA V MESTNEM MUZEJU LJUBLJANA

1. UVOD

Pouk zgodovine lahko izvedemo tudi v obliki avtentične izvenšolske dejavnosti. Ena takšnih dejavnosti je tudi obisk muzeja. V nadaljevanju bomo predstavili primer muzejske učne ure v Mestnem muzeju Ljubljana, kjer bodo učenci ponovili in dopolnili svoje znanje o prazgodovini s poudarkom na življenju na koliščih na Ljubljanskem barju v prvih skupnostih ljudi. Tematika je del stalne razstave »Ljubljana. Zgodovina. Mesto.«, in sicer v prvi sobi prvega nadstropja.

Temo, ki daje poudarek socialnim tematikam prazgodovine na Slovenskem, smo izbrali, ker je le-ta v šolah večkrat postavljena na stranski tir. Namen, ki smo si ga zastavili, pa je tudi približati obdobje prazgodovine učencem oz. dijakom preko dela na terenu z izbranimi muzejskimi eksponati.

2. ŽIVLJENJE NA KOLIH

Prvih pet tisočletij poseljenosti ljubljanske kotline je čas zgodb o sobivanju ljudi in narave. Barje je bilo sprva jezero, nato močvirje, ki ga je poselil neandertalec, za njim pa je prišel moderni človek. Odkritje 15 koliščarskih naselbin s svojo kompleksnostjo in bogastvom na tem prostoru velja za najzanimivejše eneolitsko najdišče v Evropi. Trajno domovanje na kolih je človeka priklenilo na določen prostor in temu je sledila tudi ekonomska prilagoditev.⁹⁰ Koliščarji so se preživljali predvsem s poljedelstvom. Gojili so pšenico, ječmen, grah in lan. Meso pa so si zagotovili z živinorejo, lovom in ribolovom. Od sredine 4. tisočletja pr. n. št. so se že ukvarjali tudi z metalurško dejavnostjo in pojavili so se novi poklici, kot so bili rudarji, topilci rude/drvarji, oglarji, kovači ... Poljedelstvo in živinoreja sta bila ločena od obrti. V povezavi z izboljšavami se je preoblikovala tudi družba, katere del je postala zasebna lastnina. Ljudje so se razdelili v tri skupine, in sicer na bogate, ki so odločali, na revnejše, vendar svobodne in na nesvobodne sužnje.⁹¹ Razvila se je tudi menjalna trgovina in uveden je bil prvi

⁹⁰ Simoniti, V., Štih, P. in Vodopivec, P. (2016). Slovenska zgodovina: od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja. Ljubljana: Modrijan, str. 10.

⁹¹ Razpotnik, J. M. in Snoj, D. (2019). Raziskujem preteklost 7. Učbenik za zgodovino v 7. razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett, str. 9–10.

denar. V skupnost so bili vključeni tudi otroci, ki so se morali že zgodaj naučiti lova in ribolova, veslanja, nabiranja in priprave hrane ter izdelave vsakdanjih pripomočkov. Z učenci lahko razpravljamo tudi o primerjavi njihovega otroštva danes in otrok v prazgodovini, s čimer jih spodbudimo k razmisleku. Pomemben del življenja v prazgodovini so predstavljale umetniške stvaritve in duhovni svet, ki je razlagal takratni svet ljudem, saj si marsičesa še niso bili sposobni obrazložiti.

3. PRED OBISKOM MUZEJA

Obisk muzeja je odlična avtentična učna ura, kjer se povezujejo teoretična znanja s praktičnim. A na obisk v muzeju se morajo učitelji in učenci dobro pripraviti in ga načrtovati, da se doseže zadovoljivo obnašanje in uspešno učenje.⁹² Učitelj/-ica izbere muzej ali muzejsko dejavnost, ki je v skladu z učnim načrtom, obišče muzej, pripravi delovne liste in pripravi učence na obisk muzeja. Pred obiskom se dogovori z muzejem in z vodstvom šole ter sodelavci. Prav tako mora načrtovati pot do muzeja in nazaj do šole.⁹³

Predstavljena učna ura je namenjena učencem 7. razreda osnovne šole ali pa dijakom 1. letnika splošne gimnazije. Glede na učni načrt spada tema opisana v članku, v prvem primeru med izbirno temo Prazgodovina na Slovenskem,⁹⁴ v drugem pa pod obvezno temo Prazgodovinska in antična kulturna dediščina na tleh današnje Slovenije.⁹⁵ Učenci bodo v muzeju preživeli 60 minut, od tega bodo 45 minut v paru reševali naloge s pomočjo muzejskih eksponatov. Na koncu se frontalno preveri njihove odgovore. Cilji učne ure so: učenci znajo navesti glavne značilnosti prazgodovine na splošno, opisati obdobje koliščarjev na Ljubljanskem barju in razložiti glavne značilnosti življenja koliščarjev.

⁹² Trškan, D. (2008). Lokalna zgodovina – učenje z odkrivanjem. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, str. 65.

⁹³ Prav tam, str. 66.

⁹⁴ Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, str. 10. Dostopno na:

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_zgodovina.pdf

(27. 12. 2022).

⁹⁵ Učni načrt. Zgodovina: gimnazija: splošna gimnazija: obvezni predmet (280 ur) (2008). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, str. 15–16. Dostopno na:

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2009/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (27. 12. 2022).

4. OBISK MUZEJA

Uvodni del (5 minut)

Ob prihodu v muzej učitelj še enkrat ponovi pravila obnašanja, nato pa učencem razdeli učno-delovne liste. Nato učencem razloži navodila za delo, kjer morajo v parih rešiti naloge na učno-delovnih listih. Če je število neparno, lahko nekdo rešuje samostojno ali pa se oblikuje manjša skupina. Učenci bodo s pomočjo učno-delovnega lista spoznali 5 različnih krajših vsebinskih poudarkov. Poiskati morajo posamezne predmete in s pomočjo njih rešiti naloge. Pri tem se poudari, da ni potrebno, da gredo po vrsti, ampak lahko gredo do predmeta, okoli katerega takrat ni veliko drugih učencev. Pomembno je samo, da imajo po 45 minutah rešen učni list. Takrat se morajo učenci zbrati v predprostoru, kjer se bo pogledalo rešitve. Učitelj nadzoruje učence med reševanjem nalog in jim je pri tem na voljo za dodatna vprašanja.

Glavni del učne ure (45 minut)

Pri prvem vsebinskem poudarku učenci poiščejo najstarejši predmet na razstavi, *leseno konico* in ob njem ponovijo osnovne značilnosti obdobja kamene dobe. Poskušajo ugotoviti starost tega predmeta, ga umestijo v obdobje prazgodovine, ponovijo s čim so se takrat ljudje ukvarjali ter ponovijo, iz česa so še izdelovali takratno orodje in orožje.

Drugi vsebinski poudarek se nanaša na *koliščarje na Ljubljanskem barju*. Tukaj učenci na tematskem zemljevidu *Kolišč na Ljubljanskem barju* poiščejo, kje so se nahajala kolišča, kar tudi označijo na zemljevidu, ki je na učno-delovnem listu. Na koncu učenci dopolnijo krajše besedilo z manjkajočimi besedami o osnovnih informacijah kolišč na Ljubljanskem barju.

Pri tretjem vsebinskem poudarku *Življenje na kolih* učenci spoznavajo vsakodnevno življenje koliščarjev. Učenci prepoznavajo predmete, ki so jih koliščarji vsakodnevno uporabljali, nato pa s pomočjo njih poskušajo odkrivati, s katerimi poklici so se ukvarjali. Nato se osredotočijo na prevozna sredstva koliščarjev, s posebnim poudarkom na najbolj znanim predmetov v muzeju, ki je leseno kolo.

Četrty poudarek *Duhovni svet in umetnost* se nanaša na eksponate pridatkov v žganem grobu konjenika s čelado. Grobni pridatki so za današnje arheologe in zgodovinarje dokazi, na podlagi katerih lahko rekonstruiramo in si lažje predstavljamo, kako so živeli v takratnih časih. Nedvomno sta bila verovanje in umetnost ključna elementa vsakdanjega življenja koliščarjev.

Zadnji poudarek pa se nanaša na polomljeno in večkrat popravljeno *pasno spono*, ki je najbolj trajnostno naravnan predmet v muzeju. Dragocene stvari so takrat skrbno popravljali. Učencem damo v razmislek, kako danes ravnamo s polomljenimi stvarmi in ali jih še redno popravljamo oz. raje kupimo nove ter jih tako miselno vključimo v razgovor. Upodobitev na sponi prikazuje življenje višjega družbenega sloja in herojsko zgodbo. Običajno so upodabljali osnovne elemente takratnega življenja.

Zaključek učne ure (10 minut)

Po pretečenem času se učenci skupaj z učiteljem zberejo v predprostoru muzeja, kjer se preveri rešitve nalog, ki so jih učenci izpolnjevali. Učitelj določi posameznika, da prebere svoj odgovor, nato pa komentira ta odgovor. Nejasnosti in morebitne težave učitelj razjasni. Na koncu mora še vsak učenec napisati nekaj povedi o njegovih občutkih o obisku muzeja.

Primer učno-delavnega lista za učno uro v Mestnem muzeju Ljubljana

ŽIVLJENJE NA KOLIH

Ime in priimek: _____

Učna ura v Mestnem muzeju Ljubljana

datum: _____

Današnja učna ura te bo ponesla po sobi v Mestnem muzeju Ljubljana, ki je namenjena prazgodovini. V paru se sprehodi po sobi ter reši naloge. Ni ti potrebno reševati posamezne vsebinske sklope po vrsti, ampak pojditva v paru do predmeta, kjer je prostor.

NAJSTAREJŠI PREDMET NA RAZSTAVI

- Koliko misliš, da je star najstarejši predmet na razstavi? _____
- Poišči najstarejši predmet na razstavi, oglej si ga in odgovori na vprašanja. Namig: najstarejši predmet je posebej označen.

Kateri je najstarejši predmet na razstavi?	
Koliko je star? (Pomagaj si z napisom ob predmetu.)	
Za kaj misliš, da so ga uporabljali?	
Iz katerega obdobja prazgodovine misliš, da je ta predmet?	
S čim so se v tistem obdobju še ukvarjali?	
Iz kakšnega materiala so še so še izdelovali orodje in orožje?	
Katera obdobja prazgodovine so sledila?	

KOLIŠČARJI NA LJUBLJANSKEM BARJU

- Poišči zemljevid Kolišč na Ljubljanskem barju. Dobro si ga oglej.
- Na spodnjem zemljevidu obkroži kraj, kjer se trenutno nahajaš.
- Označi dele barja, kjer so se nahajala kolišča.

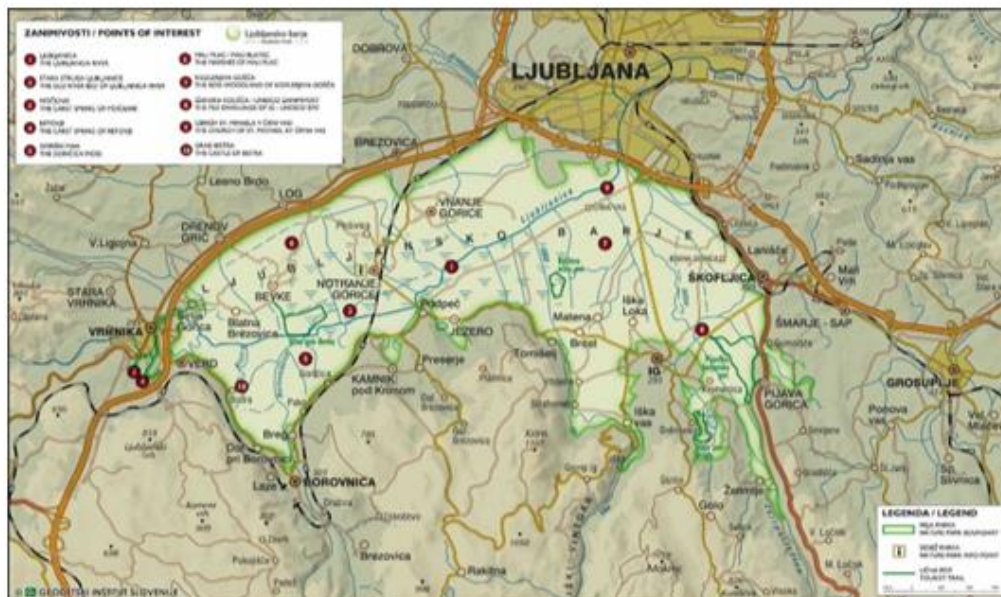
Slika 1: Učno-delovni list, str. 1.⁹⁶

⁹⁶ Predvidene rešitve:

Najstarejši predmet na razstavi – rešitev naloge b (rešitve so na vprašanja v tabeli od zgoraj navzdol): lesena konica; okoli 40.000 let; za lovljenje; kamena doba; lovstvom in nabiralništvom; iz kamnov in kosti; bakrena, bronasta in železna doba.

Koliščarji na Ljubljanskem barju – rešitve naloge b: obkrožena Ljubljana.

Koliščarji na Ljubljanskem barju – rešitve naloge c: označena so območja JV in JZ dela barja.

d) Dopolni.

Prva kovina, ki jo je človek začel uporabljati je bil _____. Po tej kovini se imenuje tudi doba, in sicer je to _____ doba, ki je bila od okoli 3500 pr. Kr. dalje. Na več koncih Ljubljanskega barja so v tem času nastala barjanska naselja ali _____. Koliščarji so med prvimi gradili stalne naselbine. Šlo je za majhne skupine samostojnih kolib na _____.

ŽIVLJENJE NA KOLIH

a) Poišči vitrino, kjer se nahajajo predmeti s kolišč in odgovori na vprašanja.

Katere predmete vidiš?	
Iz česa so ti predmeti?	
Kateri poklici so bili potrebni, da so naredili te predmete?	
Katere poklice misliš, da so še opravljali v tem obdobju?	

Slika 2: Učno-delovni list, str. 2.⁹⁷

⁹⁷ Predvidene rešitve:

Koliščarji na Ljubljanskem barju – rešitve naloge d: baker, bakrena, kolišča, kolih.

Življenje na kolih – rešitve naloge a (odgovori na vprašanja od zgoraj navzdol): lončene posode, nakit in pripomočki za predenje, metalurški pripomočki, orodje in orožje; baker, roževina, kosti, kremen, kamni, glina; lončarji, talivci kovin, kovači; trgovci, poljedelci, živinorejci, rudarji, drvarji, oglarji.

Vir zemljevida: Ljuba. <http://www.ljuba.si/> (27. 12. 2022).

b) Reši rebus. Predmet, ki je rešitev rebusa tudi poišči.

Za kaj so uporabljali ta predmet? _____

Iz česa in kako je ta predmet sestavljen? _____

Zakaj je predmet tako znan? _____

Nariši skico tega predmeta v spodnji okvirček.

Sedaj poišči še repliko tega predmeta, ki jo lahko sestaviš. To tudi stori. Ko boš končal, ne pozabi ponovno razstaviti replike.

Poleg tega pa so za prevoz koliščarji uporabljali še deblake ali drevake. Kaj misliš, da je to?

Slika 3: Učno-delovni list, str. 3.⁹⁸

⁹⁸ Predvidene rešitve:

Življenje na kolih – rešitev naloge b: leseno kolo; za prevoz; kolo je iz lesa in je narejeno lesen krog, v katerem je luknja ter zraven je palica; to je najstarejše ohranjeno kolo na svetu; deblaki so čolni iz debla.

Vir slike ledenih kock: Ice cube. https://en.wikipedia.org/wiki/Ice_cube (27. 12. 2022).

Vir slike kolesa: Vela. <https://www.velo.si/kim-24-deklisko> (27. 12. 2022).

c) Poišči prostor v tej muzejski sobi, ki je namenjen otrokom. Dobro si poglej sliko, ki prikazuje življenje ljudi na koliščih.

Kakšen je bil položaj otrok v takratnem času?

DUHOVNI SVET IN UMETNOST

- a) Poišči vitrino v kateri so predmeti, ki so jih pokopali skupaj s konjenikom. Namig: napis ob vitrini je V onstranstvo skupaj s konjem.

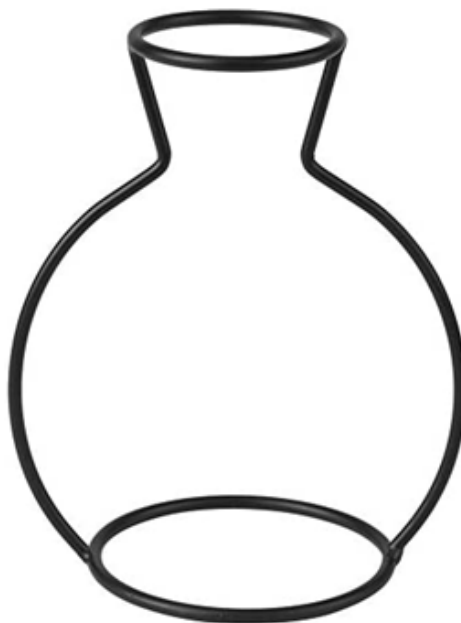
Katere predmete so pokopali skupaj s konjenikom?

Zakaj so grobni pridatki pomembni za zgodovinarje in arheologe?

- b) Dopolni.

Grob konjenika s pridatki je dokaz, da so koliščarji _____, saj so skupaj s človekom pokopali tudi konja in predmete, ker so mislili, da jim bodo pomagali v onstranstvu. Ker si veliko dogodkov niso znali obrazložiti, so za njih »krivili« _____. Duhovni svet je tudi eden izmed pogostih motivov pri _____. Poleg njega pa so pogosto ustvarjali motive iz _____, saj so to poznali.

- c) Postavi se v vlogo lončarja v času koliščarjev na Ljubljanskem barju, ki je zadolžen, da okraši vazo. Vazo na desni okraši s primernim motivom.

Slika 4: Učno-delovni list, str. 4.⁹⁹

⁹⁹ Predvidene rešitev:

Življenje na kolih – rešitev naloge c: otroci so imeli enake zadolžitve kot odrasli.

Duhovni svet in umetnost – rešitev naloge a: konja z vso opremo, čelada; s pomočjo njih lažje rekonstruirajo življenje v takratnem času.

Življenje na kolih – rešitev naloge b: verovali; naravne sile; umetnosti; vsakdanjega življenja.

PASNA SPONA

- a) Poišči bronasto pasno spono.
b) Kaj je upodobljeno na njej?

- c) Pasna spona velja za najbolj trajnostni predmet na razstavi, saj so jo večkrat popravili. Zakaj misliš, da ta pasna spona raje večkrat popravili kot pa kupili ali naredili novo?

Slika 5: Učno-delovni list, str. 5.¹⁰⁰

5. SKLEP

V članku je predstavljen primer učne ure v Mestnem muzeju Ljubljana, kjer učenci v parih s pomočjo učno-delovnih listov raziskujejo Prazgodovino na Slovenskem, s poudarkom koliščarjev na Ljubljanskem barju. Namen članka je bil v prvi vrsti približati učencem preko materialnih virov približati obdobje prazgodovine, ki je najstarejše obdobje obravnavano v sklopu zgodovine in zato je zanj na voljo veliko manj eksaktnih virov, ki bi neposredno reprezentirali takratno vsakdanje življenje. Prav zato imamo kot učitelji možnost, da učence postavimo v vlogo raziskovalcev najbolj osnovnih virov. S tem namenom je učna ura zastavljena na pet poudarkov, pri katerih je izpostavljen en predmet ali skupina predmetov, ki se nanaša na izbrano tematiko. Učna ura v muzeju je odlična priložnost za spodbujanje kulturne zavesti s pozitivnim odnosom do lokalne dediščine in ohranjanja le-te.

Vir slike vaze: Metal vase. <https://www.amazon.com/Metal-Flower-Holder-Indoor-Decoration/dp/B077D9R8N1> (6. 1. 2023).

¹⁰⁰ Predvidene rešitve:

Pasna spona – rešitev naloge b: lovec s psom, ki lovi jelena.

Pasna spona – rešitev naloge c: Ker so takrat veliko bolj cenili in skrbno ravnali z dragocenimi stvarmi. Niso si mogli privoščiti vedno novih stvari, zato so predmete popravljali in obnavljali.

6. VIRI IN LITERATURA

Razpotnik, J. M. in Snoj, D. (2019). Raziskujem preteklost 7. Učbenik za zgodovino v 7. razredu osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

Simoniti, V., Štih, P. in Vodopivec, P. (2016). Slovenska zgodovina: od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja. Ljubljana: Modrijan.

Trškan, D. (2008). Lokalna zgodovina – učenje z odkrivanjem. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na:

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/U_N_zgodovina.pdf (27. 12. 2022).

Učni načrt. Zgodovina: gimnazija: splošna gimnazija: obvezni predmet (280 ur) (2008).

Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na:

http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2009/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf (27. 12. 2022).

Seznam virov za slikovno gradivo:

Kolo. Vela. <https://www.velo.si/kim-24-deklisko> (27. 12. 2022).

Ledene kocke. Ice cube. https://en.wikipedia.org/wiki/Ice_cube (27. 12. 2022).

Vaza. Metal vase. <https://www.amazon.com/Metal-Flower-Holder-Indoor-Decoration/dp/B077D9R8N1> (6. 1. 2023).

Zemljevid Ljubljanskega barja. Ljuba. <http://www.ljuba.si/> (27. 12. 2022).

POVZETEK

Ena izmed oblik avtentične izvenšolske ure zgodovine je učna ura v muzeju. V članku je tako predstavljen primer muzejske učne ure v Mestnem muzeju Ljubljana. Učna ura je namenjena učencem 7. razreda ali dijakom 1. letnika gimnazije. Osredotoča se na prazgodovino na Slovenskem, natančneje na koliščarje na Ljubljanskem barju. V muzeju si učenci samostojno ogledajo muzejsko sobo namenjeno prazgodovini. Učenci pri tem v paru, s pomočjo muzejskih eksponatov, rešujejo učno-delovni list in s tem poglobljajo svoje znanje o izbrani tematiki. Poudarek je na življenju koliščarjev na Ljubljanskem barju: njihovo vsakdanje življenje, duhovni svet in umetnost. Učna ura v muzeju je odlična priložnost za spodbujanje kulturne zavesti s pozitivnim odnosom do lokalne dediščine in ohranjanja le-te.

LUCIJA LEBAR, SARA MAROLT: SPOZNAVANJE OSAMOSVOJITVE SLOVENIJE V PARKU VOJAŠKE ZGODOVINE PIVKA

1. UVOD

»Muzej je ustanova, ki zbira, ureja, hrani in strokovno obdeluje zbirke umetnin, zgodovinskih spomenikov in predmetov.«¹⁰¹ Vse to lahko učitelj uporabi pri poučevanju zgodovine. Namen didaktičnega članka je predstaviti izvedbo muzejske učne ure na temo osamosvojitve Slovenije. V članku je predstavljena izbira teme in muzeja, ki je tudi na kratko predstavljen. V članek so vključeni tudi učno-delovno listi, ki jih učenci med muzejsko učno uro rešijo.

2. MUZEJ

2.1 IZBIRA MUZEJA

Obisk muzeja poveča interes in aktivnost učencev ter pomaga pri širjenju njihovega znanja.¹⁰² Za izvedbo muzejske učne ure smo izbrali Park vojaške zgodovine Pivka, saj razstava Pot v samostojnost podrobno in strukturirano predstavi proces osamosvajanja Republike Slovenije. Predvidevamo, da učenci že poznajo državni praznik 25. junija, vendar ne poznajo širšega ozadja, torej da *»je slovenska skupščina 25. junija sprejela temeljno ustavno listino, ustavni zakon za njeno izvedbo in deklaracijo o neodvisnosti, s čimer je Slovenija pravnoformalno razglasila neodvisnost.«*¹⁰³ Ta del zgodovine je pomemben za vse Slovence in zato je potrebno, da se že osnovnošolci seznanijo z dogodki, ki so privedli do ustanovitve države, v kateri sedaj živijo. Muzejska učna ura je namenjena učencem devetega razreda osnovne šole. V učni uri devetošolci dosežejo naslednje učne cilje, ki so zapisani v učnem načrtu za zgodovino za osnovno šolo:

- »pojasnijo vzroke za odločitev Slovencev za lastno državo Slovenijo, /.../
- razvijejo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja ter svoje poglede na zgodovino, /.../

¹⁰¹ Potočnik, D. (2013). Viri in pouk zgodovine, (Mednarodna knjižna zbirka Zora,99). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, str. 21.

¹⁰² Prav tam.

¹⁰³ Nečák, D., Repe, B. (2003). Oris sodobne občine in slovenske zgodovine. Učbenik za študente 4. letnika. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, str. 316.

- razvijejo zavest o narodni identiteti in državni pripadnosti.«¹⁰⁴

2.2 O MUZEJU

Na spletni strani Parka vojaške zgodovine je zapisano: »Poslanstvo Parka vojaške zgodovine je, da na podlagi bogate vojaško-zgodovinske dediščine tega območja zasnuje razgibano turistično središče, ki je namenjeno izobraževanju, raziskovanju in enkratnim doživetjem.«¹⁰⁵ Park vojaške zgodovine je eden najbolj obiskanih muzejev v Sloveniji, saj ima v svoji zbirki mnogo velikih in dragocenih eksponatov. Pomemben je tudi iz nacionalnega vidika, saj pred ustanovitvijo Parka v nobenem slovenskem muzeju ni bilo stalne razstave, ki bi bila posvečena osamosvojitvi in dogajanju v letih 1990/91.¹⁰⁶

3. PREDPRIPRAVA UČITELJA

Ker Park vojaške zgodovine obsega veliko prostorov in hrani številne zanimive eksponate, se mora učitelj za muzejsko učno uro tu res dobro pripraviti. Že tako mora kot zgodovinar poznati dogajanje, na katerega se osredotoča razstava, ker pa gre ta v specifične, je priporočljivo, da si še pred prihodom razreda sam ogleda razstavo, po kateri bo peljal devetošolce. Med samostojnim ogledom učitelj naredi zapiske oz. zapiše ideje za naloge, ki bi jih lahko vključil v učno-delovne liste. Muzejska razstava se dokaj pokriva z vsebino snovi v učbenikih ter učnimi cilji in je zato priporočljivo, da pri načrtovanju muzejske učne ure učitelj uporabi učbenik in učni načrt za osnovno šolo. Še preden pa učenci obišejo muzej, se mora učitelj dogovoriti z vodstvom Parka, kdaj lahko pridejo, koliko časa imajo na voljo, kaj si bodo ogledali, če je na voljo pomoč tamkajšnjih kustosov in podobno.

4. PRIPRAVA UČENCEV

Učence že v času pouka na šoli pripravimo na obisk Parka vojaške zgodovine Pivka. S kratkim kvizom ugotovimo predznanje učencev o osamosvojitvi Slovenije. Ta kviz je hkrati tudi napoved obravnavane učne teme. Učencem poleg tega na kratko predstavimo muzej, ki ga

¹⁰⁴ Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina. (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, str. 24–26. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-naerti/obvezni/UN_zgodovina.pdf (Dostop: 3. 1. 2023).

¹⁰⁵ Spletna stran Parka vojaške zgodovine Pivka: <https://www.parkvojaskezgodovine.si/o-muzeju/> (Dostop: 3. 1. 2023).

¹⁰⁶ Prav tam.

bomo obiskali. Pojasnimo jim, da si bodo pod nadzorom učiteljev razstavo ogledali v dveh skupinah, ki se bosta nato zamenjali, da bo učna ura trajala 60 minut in da naj s seboj prinesejo pisalo ter podlago, saj bodo v muzeju reševali učno-delovne liste. Skupaj ponovimo tudi pravila obnašanja v muzeju.

5. IZVEDBA MUZEJSKE UČNE URE

5.1 UVODNI DEL UČNE URE

V uvodnem delu učne ure, ki traja 5 minut, se vsi učenci zberejo v prostoru razstave, ki predstavlja dnevno sobo povprečne slovenske družine na dan 27. 6. 1991. Devetošolce tam razdelimo v dve skupini in jim pojasnimo, da si bo prva skupina ogledala del razstave, ki predstavlja ključne dogodke, ki so pripeljali do samostojne Slovenije, druga skupina pa si bo ogledala paviljon, kjer so razstavljena vojaška vozila Jugoslovanske ljudske armade in Slovenske teritorialne obrambe. Učenci tudi dobijo učno-delovne liste, ki jih s pomočjo razstavljenih eksponatov rešijo. Vsaka skupina ima na voljo 20 minut časa, nato se skupini zamenjata. Ko končamo z dajanjem navodil, si vsi skupaj ogledamo TV dnevnik s Tomažem Terčkom iz dne 27. 6. 1991, da se učenci preselijo nazaj v čas osamosvojitve. Po končanem ogledu videa gre vsaka skupina s svojim učiteljem na del razstave, ki ji je bil določen.

5.2 PRVA SKUPINA

Učenci si pod nadzorom učitelja ogledajo del razstave, ki podrobno predstavi dogodke, ki so vodili do samostojne in neodvisne Republike Slovenije. S pomočjo časovno razporejenih eksponatov rešijo učno-delovni list, ki se navezuje na ta razstavni prostor. Ker ta del razstave zelo podrobno predstavi dogodke v času osamosvajanja, lahko učitelj usmeri učence, da se osredotočijo na ključne dogodke, npr. proces proti četverici, oblikovanje koalicije DEMOS, prve demokratične volitve, plebiscit. Po 20 minutah se skupina zamenja z drugo skupino.

Slika 1: Učno-delovni list za prvo skupino.¹⁰⁷

Spoznavanje osamosvojitve Slovenije v parku vojaške zgodovine Pivka

Učni list

Ime, priimek:

Datum:

1) Naštej, komu so sodili v procesu proti četverici. Pojasni tudi zakaj je slovenska javnost protestirala proti procesu.

2) Iz Majniške deklaracije prepiši en člen, ki pove, kaj so zahtevali Slovenci.

3) Obkroži katere opozicijske stranke so se povezale v koalicijo DEMOS.

a) Slovenska demokratična zveza
b) Socialdemokratska zveza Slovenije
c) Zveza komunistov Jugoslavije
d) Slovenski krščanski demokrati
e) Stranka demokratične prenove
f) Slovenska kmečka zveza

4) Obkroži, če je trditev pravilna (P) ali napačna (N).

a) Na prvih demokratičnih volitvah je zmagala Komunistična stranka Slovenije. P / N
b) Plebiscit o samostojni in neodvisni Sloveniji je potekal 23. 12. 1990. P / N
c) Za samostojno in neodvisno Slovenijo se je na plebiscitu odločilo 88,5%. P / N

5) Oglej si video in odgovori na spodnja vprašanja.

a) Kje je potekala slavnostna razglasitev samostojne Slovenije 26. 6. 1991?

b) Katera pesem se predvaja po koncu slavnostnega govora Milana Kučana?

c) Kako so Slovenci še praznovali osamosvojitve, poleg slavnostne prireditve?

¹⁰⁷ Rešitve učnega lista:

1. Sodili so Janezu Janši, Davidu Tasiću, Franciju Zavrlu ter Ivanu Borštnerju. Javnost je protestirala, ker so bile kršene človekove pravice in ker so menili, da jugoslovanski vrh začel zapirati kritike ter posegati v slovensko politiko.
2. Da hočemo živeti v suvereni državi slovenskega naroda.
3. a, b, d, f
4. N, P, P
5. Na Trgu republike.
Slovenska himna Zdravljica.
Z osvajanjem vrhov, da so zastavo nesli na ostale kraje po državi.

5.3 DRUGA SKUPINA

Učenci se skupaj z učiteljem odpravijo v paviljon, kjer so postavljena vojaška vozila, ki so bila uporabljena med osamosvojitveno vojno, npr. helikopter Gazela, letalo MiG-21, tank T-55 in tank M-84. Za ogled prostora in reševanje nalog imajo učenci 20 minut časa. Tu si ogledajo vozila, vojaške uniforme in si preberejo zapis na tabli pri vhodu v prostor ter zapise, ki so postavljeni po prostoru in opisujejo kraje spopadov. Sproti rešujejo učno-delovni list z nalogami, ki so vezane na ta prostor. Ker so vozila zelo mikavna za plezanje in dotikanje, učitelj, če je potrebno, učence še dodatno opozori, da se to ne dela.

Slika 2: Učno-delovni list za drugo skupino.¹⁰⁸

Spoznavanje osamosvojitve Slovenije v parku vojaške zgodovine Pivka

Učni list

Ime, priimek:

Datum:

1) Naštej vsaj 5 tipov vozil, ki so jih uporabljali v času osamosvojitvene vojne.

2) Obkroži kdaj so prvi jugoslovanski tanki začeli napad na slovensko ozemlje.

a) 25. 6. 1991
b) 26. 12. 1990
c) 26. 6. 1991
d) 24. 5. 1991

3) Zapiši dve razliki med uniformo vojaka JLA in uniformo vojaka TO.

4) Obkroži vse kraje, kjer so potekali spopadi med TO in JLA.

a) Mokronog
b) Medvedjek
c) Golte
d) Rožna dolina
e) Krakovski gozd
f) Snežnik
g) Piran
h) Prilipe

5) Obkroži, če je trditev pravilna (P) ali napačna (N).

a) Slovenska osamosvojitvena vojna je trajala 30 dni.	P / N
b) Vojna za Slovenijo se je končala s podpisom brionske deklaracije.	P / N
c) V osamosvojitveni vojni ni bilo smrtnih žrtev.	P / N

¹⁰⁸ Rešitve:

1. Helikopter, letalo, tovornjak, gasilski kombi, tank.
2. C
3. Uniforma JLA je enobarvna, temno zelene barve in ima na kapi rdečo zvezdo. Uniforma TO pa je kamuflažna in ima na kapi že slovenske barve.
4. a, b, d, e, f, h
5. N, P, N.

5.4 ZAKLJUČNI DEL UČNE URE

V zaključku učne ure, ki traja 15 minut, se vsi učenci zberejo v paviljonu, kjer so razstavljena vozila, ki so bila uporabljena v vojni za Slovenijo. Devetošolce v zaključku najprej povprašamo, kakšen je njihov vtis o razstavi, nato pa skupaj pregledamo rešitve obeh učno-delovnih listov. Učenci dobijo tudi domačo nalogo, in sicer imajo en teden časa, da narišejo eno vozilo, ki so ga videli na razstavi in se jim je vtisnilo v spomin (razdelimo jim liste, na katere narišejo vozilo). Te umetniške izdelke nato razstavimo v razredu.

Slika 3: Delovni list za domačo nalogo.¹⁰⁹

Špoznavanje osamosvojitve Slovenije v parku vojaške zgodovine Pivka

Učni list

Ime, priimek:

Datum:

Nariši vojaško vozilo iz muzeja, ki se ti je najbolj vtisnilo v spomin.

6. ZAKLJUČEK

Učenci bodo v Parku vojaške zgodovine Pivka spoznali procese in dogodke, ki so privedli do samostojne Slovenije. Videli bodo vozila, ki so bila uporabljena v desetdnevni osamosvojitveni vojni ter si ogledali še ostale razstavljenе eksponate, ki pričajo o dogajanju v začetku 90. let na slovenskem ozemlju. S tem se bo zanimanje učencev za to tematiko povečalo in jim bo pomagalo pri razumevanju nastanka današnje Slovenije. Z učno uro bodo devetošolci dosegli tudi nekatere cilje iz učnega načrta ter s pomočjo enega od delovnih listov razvijali tudi svoje umetniške sposobnosti.

¹⁰⁹ Primer rešitve: Učenci narišejo vojaški helikopter.

7. LITERATURA

- Nećak, D., Repe, B. (2003). Oris sodobne obče in slovenske zgodovine. Učbenik za študente 4. letnika. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.
- Potočnik, D. (2013). Viri in pouk zgodovine, (Mednarodna knjižna zbirka Zora,99). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta.
- Spletna stran Parka vojaške zgodovine Pivka:
<https://www.parkvojaskezgodovine.si/o-muzeju/> (Dostop: 3. 1. 2023).
- Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina. (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_zgodovina.pdf (Dostop: 3. 1. 2023).

POVZETEK

Obisk muzeja poveča interes in aktivnost učencev ter pomaga pri širjenju njihovega znanja. V članku je predstavljena izvedba muzejske učne ure na temo osamosvajanja Slovenije, ki je namenjena učencem devetega razreda osnovne šole. V Parku vojaške zgodovine Pivka si učenci v dveh skupinah ogledajo razstavo *Pot v samostojnost*, katera pojasni dogajanje, ki je vodilo do samostojne Republike Slovenije. Del razstave so tudi vojaška vozila, ki so bila uporabljena v slovenski osamosvojitveni vojni. Med ogledom učenci samostojno rešujejo učno-delovne liste. Na koncu muzejske učne ure skupaj z učiteljem preverijo rešitve in dobijo list z navodili za domačo nalogo. Z učno uro v muzeju se tematika osamosvojitve Slovenije še bolj približa učencem ter poveča zanimanje zanjo.

KATARINA KODRIČ: UČNA URA V ARHIVU: NOVA PREVOZNA SREDSTVA NA ZAČETKU 20. STOLETJA V ŠKOFJI LOKI

1. UVOD

Arhiv je institucija, ki hrani unikatno zgodovinsko gradivo z velikim pomenom za družbo.¹¹⁰ Po navadi si kot obiskovalce arhivov predstavljamo raziskovalce, ki iščejo informacije o določeni temi. Vendar pa je arhiv veliko več kot samo skladišče dokumentov, postane lahko zelo zanimiva učilnica, ki skozi arhivsko gradivo pritegne učence k spoznavanju zgodovine.¹¹¹ Namen članka je predstaviti arhiv kot institucijo, ki je pomembna za poučevanje in vzpostavljanje pozitivnega odnosa do zgodovine, in kot primer predstaviti učno uro v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, Enota v Škofji Loki. Tema učne ure so nova prevozna sredstva, ki so se pojavila v Škofji Loki na začetku 20. stoletja.

2. ARHIVI KOT VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNE INSTITUCIJE

»Arhiv je zakladnica pisanih, risanih, tiskanih, fotografiranih, filmanih, magnetno, optično ali kako drugače zapisanih dokumentov, ki so poročevalci časa, v katerem so nastali.«¹¹² Je institucija, ki hrani gradivo, ki ima dolgoročni pomen za družbo tako v smislu kulture kot tudi znanosti.¹¹³ Arhivsko gradivo je uporabno za namene znanstvenega raziskovanja, velik pomen pa ima tudi za poučevanje zgodovine. Obisk arhivov in ogled gradiva je za učence koristen tako zaradi pridobivanja novega znanja s področja zgodovine in arhivistike, kot tudi zaradi razvoja umskih sposobnosti in interesa za učenje predmeta. Delo s starimi dokumenti in slikami vzbuja radovednost ter povečuje zanimanje in spoštovanje do arhivskega gradiva in zgodovine na splošno.¹¹⁴

Načrtovanje in izvedba učne ure v arhivu je zahtevnejša od načrtovanja in izvedbe običajne ure v razredu. Učitelj mora stopiti v stik z lokalnim arhivom in se dogovoriti za sestanek s

¹¹⁰ Potočnik, D. (2004). »Arhiv kot vir za poučevanje zgodovine.« *Pedagoška Obzorja*, 19(1), 125.

¹¹¹ Prav tam.

¹¹² Iz zbirke Zgodovinskega arhiva Ljubljana v Šega, J. (2001). »Zgodovinski arhiv Ljubljana.« *Zgodovina v Šoli*, 10(2), 30.

¹¹³ Potočnik, »Arhiv kot vir za poučevanje zgodovine,« 125.

¹¹⁴ Prav tam.

strokovnim delavcem. Ta učitelju svetuje, kako bi lahko učna ura potekala in katere teme bi lahko obravnavali glede na arhivsko gradivo, ki se v tem arhivu hrani.¹¹⁵ Nekateri arhivi imajo že sestavljene različne učne ure in učne liste, ki se nanašajo na določene teme iz učnega načrta.¹¹⁶ Učitelj lahko izbere eno od že pripravljenih ur ali pa se odloči, da bo oblikoval popolnoma unikatno učno uro. Če se odloči za slednjo, mu strokovni delavec pove, v katerem fondu lahko najde arhivsko gradivo, ki se nanaša na izbrano temo. Učitelj s pomočjo strokovnega delavca gradivo pregleda in izlušči dokumente oziroma slikovno gradivo, ki se bo uporabilo pri uri. Nato sestavi učne liste in učence pri pouku v šoli ustrezno pripravi na obisk arhiva.¹¹⁷ Pri pripravi in nato izvedbi učne ure v arhivu je zelo pomembno sodelovanje med strokovnim delavcem in učiteljem.¹¹⁸

3. NAČRTOVANJE UČNE URE V ZGODOVINSKEM ARHIVU LJUBLJANA ENOTA V ŠKOFJI LOKI

V sodelovanju z arhivistko iz Zgodovinskega arhiva Ljubljana (ZAL), Enota v Škofji Loki¹¹⁹ sem oblikovala učno uro v arhivu, ki bo predstavljena v nadaljevanju. Namenjena je učencem 8. razreda osnovne šole in traja 60 minut. Navezuje se na izbirno temo »Prve kapitalistične velesile in izumi, ki so spremenili življenje ljudi«¹²⁰ in je lokalno obarvana. Razdeljena je na uvajanje, tri vsebinske poudarke in zaključno ponavljanje. Vsak vsebinski poudarek zajema eno vrsto prevoznih sredstev – vlak, kolo ter avtomobil in avtobus. Učna ura poteka v frontalni, individualni in parni učni obliki. Prepletajo se metode razlage, razgovora, slikovne demonstracije, demonstracije gibljivih slik, dela s pisnimi viri in dela s slikovnimi viri. Uporabljena je tudi učna tehnika viharjenja možganov. Pri uri sodeluje tudi strokovni/a delavec/ka, ki kaže različno gradivo, ki ga arhiv hrani. Učenci lahko med uro hodijo po čitalnici in si od blizu ogledajo arhivsko gradivo. Na voljo so tudi kopije nekaterih slik in dokumentov, da jih lahko primejo v roke.

¹¹⁵ Potočnik, »Arhiv kot vir za poučevanje zgodovine,« 126.

¹¹⁶ Učne ure v arhivu, ZAL.

¹¹⁷ Potočnik, »Arhiv kot vir za poučevanje zgodovine,« 126–127.

¹¹⁸ Mavricij Z. (1968). *Zgodovina v sodobni šoli*, Ljubljana: DZS, 225–226.

¹¹⁹ Partizanska cesta 1c, Škofja Loka.

¹²⁰ Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina. (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 21.

4. PREDSTAVITEV UČNE URE

Uvajanje – 15 minut

Z učenci obiščemo ZAL Enoto v Škofji Loki. Ko pridemo v arhiv, najprej predstavimo potek ure in učne cilje.¹²¹ Povemo, da bomo na začetku ponovili vrste virov, ki jih hranijo arhivi, zatem pa se bomo s pomočjo dokumentov, načrtov in slik učili o prevoznih sredstvih, ki so bila izumljena v drugi polovici 19. stoletja, in izume povezali s Škofjo Loko. Skozi učno tehniko viharjenja možganov učenci naštejejo vse zgodovinske vire in nato povedo, kateri se nahajajo v arhivu. Potem si ogledamo skladišče, kjer hranijo arhivsko gradivo. Po kratkem ogledu gremo v čitalnico, kjer učenci dobijo učne liste.

1. vsebinski poudarek: VLAK – 10 minut

Učencem najprej predstavimo nekaj ključnih podatkov v zvezi z izumom lokomotive¹²² in nadaljujemo s prihodom železnice na Slovensko.¹²³ Nato učenci ugibajo, kdaj so železnico zgradili v Škofji Loki. Skupaj ugotovimo, da se je to zgodilo konec leta 1870¹²⁴ in si ogledamo načrt za železniško progo iz leta 1869, ki ga hranijo v arhivu.¹²⁵ Učencem pokažemo tudi sliko železniške postaje v Škofji Loki iz začetka 20. stoletja.¹²⁶ Ugotovijo, da je postaja še danes na istem mestu. Nato se pogovarjamo o tem, kako je vlak spremenil življenje ljudi.¹²⁷ Na koncu učenci rešijo prvo nalogo na učno-delovnem listu in skupaj pregledamo njihove odgovore.

¹²¹ Učenec zna povedati, kje in na desetletje natančno kdaj so bili izumljeni vlak, kolo in avtomobil. Učenec zna navesti na desetletje natančno, kdaj so vlak, kolo in avtomobil prvič prišli na Slovensko. Učenec zna razložiti kako so novi izumi na področju prevoznih sredstev vplivali na življenje ljudi na Slovenskem. Učenec zna navesti kdaj so odprli železnico skozi Škofjo Loko in kje je stala prva avtobusna postaja v Škofji Loki. Učenec zna uporabljati pisne in slikovne vire. Učenec zna ravnati z arhivskim gradivom. Učenec zna spoštovati pomen arhivov in arhivskega gradiva.

¹²² Parno lokomotivo je izumil Anglež George Stephenson, prva vožnja se je zgodila leta 1825. (»Rocket – locomotive,« Encyclopedia Britannica.)

¹²³ Odprtje odseka Južne železnice med Gradcem in Celjem se je zgodilo leta 1846. Južna železnica je bila dokončana leta 1857. Predstavljala je povezavo med Dunajem in Trstom. (Studen, A. (1997). »Ustavite, ustavite železnega slona!: Prihod Južne železnice v naše kraje.« *Zgodovina za vse*, 4(1), 14–15.)

¹²⁴ Takrat so odprli železniško progo med Beljakom in Ljubljano, ki je vodila skozi Škofjo Loko. (Jenko, J. (1959). »Vloga Škofje Loke v snovanju železniškega omrežja.« *Loški razgledi*, 6(1), 191.)

¹²⁵ SI ZAL ŠKL 0305 Zbirka katastrskih map: k.o. Suha 1869.

¹²⁶ SI ZAL ŠKL 0279 Zbirka fotografij in razglednic: Železniška postaja v Škofji Loki.

¹²⁷ Hitrejša potovanja, prevoz blaga, turizem.

2. vsebinski poudarek: KOLO – 10 minut

Enako kot v prvem vsebinskem poudarku najprej na kratko predstavimo nekaj ključnih podatkov o izumu kolesa.¹²⁸ Na učnem listu si učenci ogledajo primer kolesa iz konca 19. stoletja in ugotovijo, da je zelo podobno tistim, ki jih uporabljamo še danes. Sledi pogovor o ceni prvih koles in o tem, kaj je bilo skupno tistim prebivalcem, ki so jih imeli. Nadaljujemo s prihodom kolesa na Slovensko in s tem, kako je izum vplival na vsakdanje življenje ljudi pri nas.¹²⁹ Učencem pokažemo slike, ki prikazujejo kolesa v Škofji Loki.¹³⁰ Nato rešijo drugo nalogo na učno-delovnem listu. Preden začnejo reševati tretjo nalogo, učenci izvejo, da so kolesa včasih popisovali in da obstajajo seznama vseh koles v Škofji Loki za določena leta.¹³¹ Ogledajo si nekaj takih seznamov in se lotijo naloge, ki predstavlja individualno delo z virom. Učenci imajo na učnem listu kopijo seznama koles iz leta 1930.¹³² Seznam si ogledajo in odgovorijo na vprašanja. Na koncu skupaj pregledamo odgovore.

¹²⁸ Predhodniki kolesa so obstajali že v prvi polovici 19. stoletja. (Brovinsky, Boris. *Razvoj kolesa na Slovenskem*. Ljubljana: LAS za mesto in vas, 2020, 2.) Moderno nizko kolo pa so izumili v osemdesetih letih 19. stoletja. (»Bicycle,« *Encyclopedia Britannica*.)

¹²⁹ Na začetku so si kolo lahko privoščili le premožnejši ljudje. Sčasoma so postala dostopna tudi drugim, vendar so bila kolesa na začetku 20. stoletja še vedno smatrana za luksuz. Prvi slovenski kolesarski klub so ustanovili v Ljubljani leta 1887, imenoval se je Klub slovenskih biciklistov. Organiziral je različne dogodke med drugim tudi dirke. Kolo je omogočilo hitrejše potovanje na kratke razdalje in nov način rekreiranja in preživljanja prostega časa. (Batagelj, Borut. »V družbi kolesa: v rosnih dobi ljubljanskega kolesarjenja.« *Ljubljana med nostalgijo in sanjami*, 2/1 (2013), 9–10.)

¹³⁰ SI ZAL ŠKL 0279 Zbirka fotografij in razglednic.

¹³¹ SI ZAL SKL 63 Občina Škofja Loka, t.e. 140, Ceste, železnice, promet, turizem – vozila.

¹³² Prav tam.

1. stran učno-delovnega lista.¹³³**UČNO-DELOVNI LIST:****Nova prevozna sredstva na začetku 20. Stoletja v Škofji Loki****1. Odgovori na vprašanja.**

Kdaj in kje je bil izumljen vlak?

Kdaj je bila zgrajena prva železniška proga na Slovenskem in kam je vodila?

Kdaj je bila zgrajena železnica skozi Škofjo Loko?

Kako je prihod vlaka vplival na življenje ljudi na Slovenskem?

Železniška postaja v Škofji Loki na začetku 20. stoletja. (SI ZAL ŠKL 0279
Zbirka fotografij in razglednic: Železniška postaja v Škofji Loki.)

2. Ustrezno dokončaj stavke

Moderno nizko kolo. (Whippet (bicycle)
[https://en.wikipedia.org/wiki/Whippet_\(bicycle\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Whippet_(bicycle)))

Moderno nizko kolo je bilo izumljeno _____

Predhodniki modernega kolesa so obstajali že _____

Cenovno gledano so bila kolesa najprej _____

Uporabljali so jih za _____

1

¹³³ Rešitve: 1. naloga: Vlak je bil izumljen v 20. letih 19. stoletja v Angliji. Prva železniška proga na Slovenskem je bila zgrajena v 40. letih 19. stoletja in je potekala med Gradcem in Celjem. Železnica skozi Škofjo Loko je bile dokončana leta 1870. Vlak je omogočil hitrejše potovanje, prevoz blaga na dolge razdalje, več turizma. 2. naloga: Moderno kolo je bilo izumljeno v 80. letih 19. stoletja. Predhodniki modernega kolesa so obstajali že v prvi polovici 19. stoletja. Cenovno gledano so bila kolesa najprej zelo draga in so si jih lahko privoščili le premožnejši ljudje. Uporabljali so jih za prevoz na delo, rekreacijo, prostocasenje, izlete, dirke...

2. stran učno-delovnega lista.

3. Oglej si seznam koles v občini Škofja Loka iz leta 1930 in odgovori na vprašanja.

S E Z N A M
Koles (kolesarjev) v občini Škofja Loka.

Red. št.	Ime in priimek lastnika.	Nivalitna lastnika.	Štev. koles.	Koliko ima koles.	Opomba.
1	Balašč Alojz	Kapucinska pr.	18	1	
2	Bogataj Anton	Glavni trg	128	1	
3	Bolhar Andrej	Karlovec	17	1	
4	Čalčari Eusebi	"	14	1	
5	Čučina Alojz	Spodnji trg	83	1	
6	Črnelar Alojz	Kapucinska pr.	4	1	
7	Čukarica Jk. Loka	Spodnji trg	57	4	
8	Črtno Martin	Glavni trg	14	1	
9	Čučar Matevž	"	128	1	
10	Čučar Pavel	Karlovec	40	1	
11	Čuček Jože	Kapucinska pr.	4	1	
12	Čuček Ivan	Studenec	21	1	
13	Čuček Jože	Spodnji trg	80	1	
14	Čuček Ivan	Glavni trg	29	1	
15	Čučina Anton	"	24	1	
16	Čučina Ivan	Studenec	19	1	
17	Čučina Franc	Glavni trg	115	1	
18	Čučina Janez	Karlovec	23	1	
19	Čučina Franc	"	24	1	
20	Čuček Kristina	Kapucinska pr.	26	1	
21	Čuček Janez	"	28	1	
22	Čuček Rudolf	Spodnji trg	48	1	
23	Čučina Janez	Kapucinska pr.	4	1	
24	Čuček Josip	Studenec	13	1	

Red. št.	Ime in priimek lastnika.	Nivalitna lastnika.	Štev. koles.	Koliko ima koles.	Opomba.
25	Čučina Valentin	Karlovec	56	1	
26	Čučina Janez	Studenec	18	1	
27	Čučina Janez	Karlovec	78	1	
28	Čučina Franc	Glavni trg	16	1	
29	Čučina Josip	Studenec	5	1	
30	Čučina Eusebi	Spodnji trg	49	1	
31	Čučina Franc	Studenec	17	1	
32	Čučina Martin	"	3	1	
33	Čučina Eusebi	Kapucinska pr.	22	1	
34	Čučina Janez	Studenec	8	1	
35	Čučina Anton	Kapucinska pr.	20	1	
36	Čučina Pavel	Studenec	11	1	
37	Čučina Jože	Karlovec	41	1	
38	Čučina Eusebi	Glavni trg	115	1	
39	Čučina Albin	Kapucinska pr.	27	1	
40	Čučina Janez	Studenec	13	1	
41	Čučina Eusebi	Glavni trg	12	1	
42	Čučina Eusebi	Karlovec	22	1	
43	Čučina Eusebi	Kapucinska pr.	1	1	
44	Čučina Eusebi	Glavni trg	19	1	
45	Čučina Andrej	Kapucinska pr.	6	1	
46	Čučina Janez	Studenec	24	1	
47	Čučina Franc	Kapucinska pr.	1	1	
48	Čučina Janez	Kapucinska pr.	18	1	
49	Čučina Eusebi	Glavni trg	20	1	Škofja Loka
50	Čučina Ivan	Studenec	11	1	
51	Čučina Anton	Spodnji trg	73	1	
52	Čučina Eusebi	Glavni trg	110	1	
53	Čučina Janez	Kapucinska pr.	10	1	
54	Čučina Eusebi	Glavni trg	41	1	

Red. št.	Ime in priimek lastnika.	Nivalitna lastnika.	Štev. koles.	Koliko ima koles.	Opomba.
55	Čučina Franc	Spodnji trg	62	1	
56	Čučina Valentin	Glavni trg	93	1	
57	Čučina Angela	Kapucinska pr.	1	1	
58	Čučina Matevž	Spodnji trg	58	1	
59	Čučina Matevž	Glavni trg	26	1	
60	Čučina Viktor	"	18	1	
61	Čučina Franc	Kapucinska pr.	6	1	
62	Čučina Eusebi	Spodnji trg (kav.)	1	1	
63	Čučina Ivan	Karlovec	11	1	

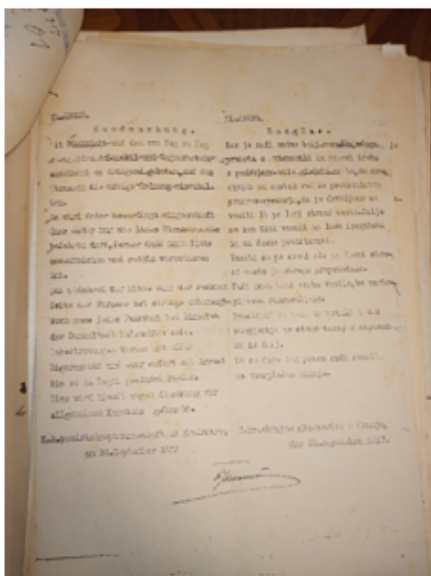
SI ZAL SKL 63 Občina Škofja Loka, t.e. 140, Ceste, železnice, promet, turizem – vozila.

3. stran učno-delovnega lista.¹³⁴

Koliko koles je bilo v Škofji Loki leta 1930? Se ti zdi to nizka ali visoka številka v primerjavi z današnjim stanjem?

Zakaj meniš, da je bilo v Škofji Loki leta 1930 toliko koles?

4. Preberi besedilo in odgovori na vprašanja.

SI ZAL SKL 63 Občina Škofja Loka, t. e. 140, Ceste, železnice, promet, turizem – normalije.

Razglas

Ker je zaradi vedno bolj naraščajočega prometa z avtomobili in vozovi treba s podvojeno silo gledati na to, da se ohrani na cestah red, se prebivalstvo ponovno opozarja, da je dovoljeno se voziti le po levi strani ceste. Dalje se ima vsak voznik na levo izogibati in na desno prehitovati.

Voziti se po sredi ali po desni strani ceste je strogo prepovedano. Tudi mora biti vsako vozilo, ko nastopi tema, razsvetljeno.

Prestopki se bodo kaznovali z vso strogostjo in sicer takoj z zaporom do 14 dni.

To se daje tem potom zaradi svarila na vsesplošno znanje.

Okrajno glavarstvo v Kranju.

Dne 24. september 1917.

¹³⁴ Rešitve: 3. naloga: Leta 1930 je bilo v Škofji Loki 66 koles in v primerjavi z današnjim časom je bilo to relativno malo koles. Koles je bilo manj kot danes, ker so bila ta v tem obdobju še vedno draga in si jih veliko ljudi ni moglo privoščiti.

3. vsebinski poudarek: AVTOMOBIL IN AVTOBUS – 20 minut

Z učenci ponovimo, kdaj je bil avtomobil izumljen,¹³⁵ in si ogledamo prvih pet minut kratkega filma z naslovom »Iz prvih let avtomobilizma na Kranjskem,«¹³⁶ ki ga je posnel ZAL. Iz videoposnetka učenci izvejo nekaj pomembnih informacij v zvezi s prihodom avtomobila na Slovensko.¹³⁷ Nato jim pokažemo sliko avtomobila, ki ga vozi Ivan Hribar in spada v fond z gradivom, ki je povezano z dvorcem Visoko.¹³⁸ Ogledajo si tudi dva dokumenta – razglas Okrajnega glavarstva v Kranju iz leta 1917 in razglas Sreskega načelstva v Škofji Loki iz leta 1936.¹³⁹ Oba se nanašata na cestno-prometne predpise. Učenci izvejo, da so takrat predpisi šele nastajali in so se skozi leta spreminjali.¹⁴⁰ Razdelimo jih v pare in lotijo se pete naloge na učnem listu. Naloga od njih zahteva, da preberejo oba zgoraj omenjena vira, kopije katerih imajo na učno-delovnih listih, in odgovorijo na vprašanja. Ko končajo, skupaj pregledamo odgovore. Nadaljujemo z avtobusi in jim pokažemo sliko avtobusa na Mestnem trgu iz začetka 20. stoletja.¹⁴¹ Učenci izvejo, da je tam včasih stala glavna avtobusna postaja. Nato si ogledajo sliko nove avtobusne postaje, ki je bila zgrajena na sredini 20. stoletja.¹⁴² Ugotovijo, da je postaja v uporabi še danes. Pokažemo jim različne vozne rede avtobusov, ki zajemajo obdobje med letoma 1915 in 1930.¹⁴³ Učenci si jih ogledajo in pogovorimo se o tem, kam in kako pogosto so na začetku 20. stoletja vozili avtobusi v Škofji Loki ter o tem, kakšno je stanje danes. Ogledajo si še načrt in sliko bencinske črpalke.¹⁴⁴ Učenci s pomočjo slike ugotovijo, da je včasih stala na Mestnem trgu v bližini stare avtobusne postaje. Na koncu rešijo še zadnjo nalogo na učno-delovnem listu in jo skupaj pregledamo.

¹³⁵ Avtomobil je bil izumljen leta 1886. Za enega iz med najpomembnejših izumiteljev velja Carl Benz. (Bregar Mazzini, S., Pečoler, L. in Štampfl, P. (2019). *Zgodovina 8: Učbenik za zgodovino v osmem razredu osnovne šole*. 1. izdaja. Ljubljana: Mladinska knjiga, 153.)

¹³⁶ »Iz prvih let avtomobilizma na Kranjskem,« Filmoteka ZAL.

¹³⁷ Na primer, da je prvi avto v Ljubljano pripeljal Baron Anton Codelli leta 1898.

¹³⁸ SI ZAL ŠKL 0278 Tavčar Ivan in Franja, Visoko pri Poljanah, 1800-1951: Ivan Hribar za volanom.

¹³⁹ SI ZAL SKL 63 Občina Škofja Loka, t.e. 140, Ceste, železnice, promet, turizem – normalije.

¹⁴⁰ Tudi zato ker so se oblikovale nove države, ki so imele nova pravila (iz Avstro-Ogrske v Kraljevino SHS in nato Kraljevino Jugoslavijo).

¹⁴¹ SI ZAL ŠKL 0279 Zbirka fotografij in razglednic: Glavni trg.

¹⁴² SI ZAL ŠKL 0279 Zbirka fotografij in razglednic: Avtobusna postaja 1961.

¹⁴³ SI ZAL SKL 63 Občina Škofja Loka, t.e. 140, Ceste, železnice, promet, turizem – prevozniki.

¹⁴⁴ SI ZAL ŠKL 0279 Zbirka fotografij in razglednic: Mestni trg.

4. stran učno-delovnega lista.

Del razglasa sreskega načelstva v Škofji Loki – 2. november 1936.

Da se preprečijo prometne nesreče in da se zmanjša
 ni promet na javnih cestah posebno opozorjena radi stranskega razsvetljenja:

- 1/ da se z vsaki vozili brez izjeme vozil izključno po desni strani;
- 2/ da se vozila posikajo drugo za drugo/in ne vtrijo/, razen, če eno vozilo prehiti drugo, da se odpelje mimo njega;
- 3/ da pešniški avtomobili in motocikli na prosti cesti manj naseljenih krajev ne prekradajo hitrine 60 km, skozi naseljena kraja pa 15 km, avtobusi pa v nobenem primeru ne smejo prekradati hitrine 35 km na uro. Ob megli se mora znižati hitrina celo pod 10 km;
- 4/ da je prevažanje oseb na biciklih prepovedano; prav tako tudi kolesarji ne smejo skozi naseljena in prometna kraja brezobzirno dirkati, ne smeš se na osebni cestni promet; izjema je dovoljeno prevažanje otrok z bicikli, a tudi to le pod naslednjimi pogoji: če otrok ni prekradil 14. leta in če je kolo opremljeno s posebno sedenjem in držali za noge in roke otroka in tudi to le po manj prometnih /ozemstnih/ krajih;
- 5/ da se ponoči vsa vozila, ki so v prometu, predpisano razsvetljena; tega predpisa se zlasti ne drže kolesarji, opozoriti pa moram tudi voznike motornih vozil, da se drže predpisa glede zasvetenja prometne območja s drugimi vozili;
- 6/ da je vsako prevažanje pešnikov s motornimi vozili prepovedano

in kamnivo; v kabini poleg voznikovega sedla se smejo poleg voznika
 voznika voziti samo osebe, ki so zaposlene pri podjetju ali sicer pri prevozu blaga.

7/ Da je nedopustno goniti živino po javnih cestah v največjih nepovezanih sedeh.

8/ Vsak voznik vso energijo in vso vstrajnostjo mora skrbeti, da se bodo predpisi uredbe o zaščiti javnih cest in varnosti prometa na njih začeli resno vpoštovati, da bo občinstvo moglo mirno potovati po javnih cestah in ne bo stalno v nevarnosti za svoje življenje. V izvrševanju kazenskih sankcij, ki jih omenjena uredba predvideva za kršitve, bom neisprosen, ker kdor je brezobziren v čuvanju osebne varnosti drugega, ni sam obzira vreden.

9/ Zavarovalnica žandarmerijskim stanicam sem dal nalogo, da vrše najstrožji nadzor nad točnim izvrševanjem predpisov omenjene uredbe in da niti v kakim brez izjeme, ki jih prekrši, postopajo po zakonu. Za te prekrške je predvidena kazen v denarju 50.- do 1500.- Min. onir., za primer neplačila 1 do 30 dni zapora.

SI ZAL SKL 63 Občina Škofja Loka, t.e. 140, Ceste, železnice, promet, turizem – normalije.

5. stran učno-delovnega lista.¹⁴⁵

Glede na vira, na kateri strani ceste so morala voziti vozila leta 1917 in na kateri leta 1936?

Kakšna je bila zagrožena kazen za prekršitev cestno-prometnih pravil v prvem viru in kakšna v drugem?

Ali se predpisi v prvem in drugem viru glede ravnanja vozil ponoči razlikujejo?

Kakšna je bila predpisana hitrost za avtomobile znotraj naselji v drugem viru?

5. Pravilno dopolni.

Avtomobil na motor z notranjim izgorevanjem je izumil _____ v _____ 19. stoletja.

Prvi avto na Kranjskem je imel _____ leta _____.

Prva avtobusna postaja v Škofji Loki je bila na _____.

Avtobusi so na začetku 20. stoletja iz Škofje Loke vozili v _____, _____ in na _____.

SI ZAL ŠKL 0278 Tavčar Ivan in Franja, Visoko pri Poljanah, 1800-1951: Ivan Hribar za volanom.

¹⁴⁵ Rešitve: 4. naloga: Leta 1917 so vozila morala voziti na levi strani, leta 1936 pa na desni strani. V prvem viru je bila zagrožena kazen do 14 dni zapora, v drugem viru pa denarna kazen od 50 do 1500 din. oziroma zaporna kazen od 1 do 30 dni zapora, če kazni niso plačali. Ne, v obeh primerih morajo vozila biti ponoči razsvetljena. Predpisana hitrost je bila 15 km na uro.

5. naloga: Avtomobil na motor z notranjim izgorevanjem je izumil Carl Benz v 80. letih 19. stoletja. Prvi avto na Kranjskem je imel Baron Anton Codelli leta 1898. Prva avtobusna postaja v Škofji Loki je bila na Mestnem trgu. Avtobusi so na začetku 20. stoletja iz Škofje Loke vozili v Železnike, Žiri in na železniško postajo/kolodvor.

Zaključek – 5 minut

V zaključku z učenci ponovimo snov tako, da ustno odgovorijo na vprašanja, ki jim jih zastavimo. Ko končamo s ponavljanjem, ugotovimo, ali so bili cilji učne ure izpolnjeni. Nato vsak učenec/ka pove eno stvar, ki mu/ji je bila najbolj všeč v zvezi z obiskom arhiva. Skupaj z učenci se lepo zahvalimo arhivistu/ki, ki je sodeloval/a pri uri, in se poslovimo.

5. SKLEP

Res je, da je učno uro v arhivu težje organizirati kot uro v učilnici, vendar je učiteljev trud na koncu poplačan. Učenci se poleg nove snovi naučijo veliko o arhivu in so skozi arhivsko gradivo motivirani za učenje zgodovine. Poleg tega jim obisk institucije vzbuja spoštovanje do zgodovinske panoge. Vendar pa mnogo ljudi ne ve, kako poteka delo v arhivih in kakšno gradivo se tam hrani. Obisk arhivov že v času šolanja je torej ključnega pomena za splošno izobrazbo posameznika.

6. VIRI IN LITERATURA

Arhivski viri

SI ZAL SKL 63 Občina Škofja Loka, t.e. 140, Ceste, železnice, promet, turizem – vozila.

SI ZAL SKL 63 Občina Škofja Loka, t.e. 140, Ceste, železnice, promet, turizem – normalije.

SI ZAL SKL 63 Občina Škofja Loka, t.e. 140, Ceste, železnice, promet, turizem – prevozniki.

SI ZAL ŠKL 0278 Tavčar Ivan in Franja, Visoko pri Poljanah, 1800-1951: Ivan Hribar za volanom.

SI ZAL ŠKL 0279 Zbirka fotografij in razglednic: Mestni trg.

SI ZAL ŠKL 0279 Zbirka fotografij in razglednic: Glavni trg.

SI ZAL ŠKL 0279 Zbirka fotografij in razglednic: Avtobusna postaja 1961.

SI ZAL ŠKL 0279 Zbirka fotografij in razglednic: Železniška postaja v Škofji Loki.

SI ZAL ŠKL 0305 Zbirka katastrskih map: k.o. Suha 1869.

Internetni viri

»Bicycle,« *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/technology/bicycle> (10. 1. 2023).

»Iz prvih let avtomobilizma na Kranjskem.« Filмотeka ZAL. <http://www.zal-lj.si/filmoteka-zal/> (10. 1. 2023).

»Rocket – locomotive,« *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/Rocket-locomotive> (10. 1. 2023).

Učne ure v arhivu. Spletna stran ZAL. <https://www.zal-lj.si/domaca-stran-1/za-uporabnike-2/ucne-ure/> (10. 1. 2023).

Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina. (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_zgodovina.pdf (10. 1. 2023).

Literatura

Batagelj, B. (2013). »V družbi kolesa: v rosni dobi ljubljanskega kolesarjenja.« *Ljubljana med nostalgijo in sanjami*, 2/1 7–38.

Bregar Mazzini, S., Pečoler, L. in Štampfl, P. (2019). *Zgodovina 8: Učbenik za zgodovino v osmem razredu osnovne šole*. 1. izdaja. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Brovinsky, B. (2020). *Razvoj kolesa na Slovenskem*. Ljubljana: LAS za mesto in vas.

Jenko, J. (1959). »Vloga Škofje Loke v snovanju železniškega omrežja.« *Loški razgledi*, 6(1), 182–200.

Mavricij, Z. (1968). *Zgodovina v sodobni šoli*, Ljubljana: DZS.

Potočnik, D. (2004). »Arhiv kot vir za poučevanje zgodovine.« *Pedagoška Obzorja*, 19(1), 121–127.

Studen, A. (1997). »Ustavite, ustavite železnega slona!: Prihod Južne železnice v naše kraje.« *Zgodovina za vse*, 4(1), 14–19.

Šega, J. (2001). »Zgodovinski arhiv Ljubljana.« *Zgodovina v Šoli*, 10(2), 30–35.

POVZETEK

Arhiv je pomembna institucija in zakladnica pisnih in avdio-vizualnih virov, ki se lahko uporabijo pri uri zgodovine. V članku je opisana učna ura v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, enota Škofja Loka. Ura obravnava izume bolj natančno prevozna sredstva, ki so spremenila življenje ljudi v Škofji Loki. Temelji na dokumentih in slikah, ki jih hranijo v arhivu. Razdeljena je na tri učne poudarke – vsak obravnava eno vrsto prevoznih sredstev (vlak, kolo ter avtomobil in avtobus). Poudarek je na metodi dela s pisnimi viri in metodah slikovne in besedne demonstracije. Učenci se poleg dela s pisnimi viri učijo tudi o pomenu arhiva in arhivskega gradiva.

Avtorji prispevkov:

URŠA DEŽMAN

LUCIJA LEBAR

LARA HANA MAČEK

SARA MAROLT

HANA MUNIH

KATARINA KODRIČ

JASNA PINTER

MAJA RAMUŠ

KATJA ROZMAN

DOMEN SAKSIDA

DAVID TOMAŽIN

ANA VALIČ

**Naslov: Prispevki k didaktiki zgodovine,
Letnik XXI, št. 3**

ISSN: 1581-8713

ISSN: 1581-8721 (ELEK. VERZIJA)

Urednica: Danijela Trškan

Oblikovalka: Danijela Trškan

*Copyright © Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete UL
(za potrebe predmetov Didaktika zgodovine I, Didaktika
zgodovine II, Pedagoška praksa iz zgodovine, Terensko
delo pri zgodovini v osnovni in srednji šoli)*

Ljubljana

2023